

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมการอ่านร่วมกันที่มีต่อความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์
ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและความสามารถด้านการอ่าน
 - 1.1 ความหมายของการอ่าน
 - 1.2 ความสำคัญของการอ่าน
 - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางการอ่านของเด็กปฐมวัย
 - 1.4 ความสำคัญของคำพื้นฐานของเด็กปฐมวัย
 - 1.5 คำพื้นฐานสำหรับชั้นเด็กเล็ก
 - 1.6 แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน
 - 1.7 บทบาทครูในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของเด็กปฐมวัย
 - 1.8 การวัดและการประเมินผลความสามารถด้านการอ่าน
 - 1.9 ความแตกต่างระหว่างเพศกับความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ของเด็กปฐมวัย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติและการอ่านร่วมกัน
 - 2.1 ความหมายของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
 - 2.2 ความสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
 - 2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
 - 2.4 แนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
 - 2.5 บทบาทครูตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
 - 2.6 ความหมายของกิจกรรมการอ่านร่วมกัน
 - 2.7 ความสำคัญของกิจกรรมการอ่านร่วมกัน
 - 2.8 แนวทางการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน
 - 2.9 รูปแบบการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน
 - 2.10 การเลือกหนังสือสำหรับเด็กประกอบการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและความสามารถด้านการอ่าน

ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะการรับรู้ความหมายของคำสัญลักษณ์ ความรู้ และความคิด ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

บรรพต ศิริชัย (2547 : 2) กล่าวว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการทางความคิดในการรับสาร ขณะที่อ่านสมองของผู้อ่านจะต้องแปลความหมาย ดีความข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านไปด้วยตลอดเวลา ในระหว่างที่ผู้อ่านกำลังอ่านหนังสืออยู่นั้น จะต้องใช้กลวิธีหลาย ๆ อย่าง เพื่อช่วยให้เข้าใจเรื่องราวได้เร็วขึ้นได้แก่ ความรู้เดิมในคำศัพท์ เพื่อให้อธิบายความหมาย แปลความ ดีความ และขยายความ จากเรื่องที่อ่านได้ นอกจากนี้ผู้อ่านจะต้องมีความคิดเชิงวิจารณ์ และสร้างสรรค์ สามารถพิจารณาเหตุผล จากข้อความที่อ่าน เข้าใจความคิดหรือความมุ่งหมายของผู้เขียน รวบรวมความคิดที่ได้จากการอ่าน แล้วนำไปประสานกับประสบการณ์เดิมของตนเป็นความคิดใหม่ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์ (2548 : 18) กล่าวว่า การอ่าน คือ กระบวนการที่ผู้อ่านรับรู้ซึ่งเป็นความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความคิดเห็นที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การที่ผู้อ่านจะเข้าใจสารได้มากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสามารถในการใช้ความคิด

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาทยัน อิมตำราญ (2548 : 83) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือการรับสารในรูปของตัวอักษรมาแปลเป็นความรู้ความเข้าใจของผู้อ่าน โดยผ่านการคิด ประสบการณ์และความเชื่อของตน

นิตยา ประพฤติกิจ (2551 : 124) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางปัญญา ขั้นแรกคือความเข้าใจสิ่งที่พุดนั้นสามารถเขียนได้ และสิ่งที่เขียนก็ใช้สำหรับอ่านได้ ถ้าเด็กเข้าใจความคิดรวบยอดพื้นฐาน เด็กจะเข้าใจว่าตัวหนังสือเป็นรหัสใช้แทนเสียง เพื่อให้เห็นตัวข้อมูลและแปลงรหัสตัวหนังสือออกมาเป็นเสียงได้

วรรณิ โสมประยูร (2553 : 121) ได้สรุปความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รับรู้และเข้าใจตรงกัน และผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้น ๆ ไปใช้ประโยชน์ได้

จากการศึกษาความหมายของการอ่าน สรุปได้ว่าการอ่านเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รับรู้และเข้าใจตรงกัน ซึ่งความเข้าใจสิ่งที่พุดนั้นสามารถเขียนได้ และสิ่งที่เขียนก็ใช้สำหรับอ่านได้

ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่มีความจำเป็นในสังคมปัจจุบัน มีส่วนช่วยพัฒนาคนในสังคมและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้นด้วย โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2549 : 9) มีความเห็นว่าการอ่านมีความสำคัญต่อมนุษย์ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ โดยการอ่านเป็นกระบวนการที่จะต้องพัฒนาไปเรื่อย ๆ ให้สามารถอ่านได้อย่างรวดเร็วแตกฉานและใช้ความคิด มีเหตุมีผลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องและมีคุณธรรมนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ เพิ่มพูนความรู้ เสริมบุคลิกภาพ สามารถนำความรู้หรือความคิดจากการอ่านไปเขียนหรือไปพูดให้เกิดประโยชน์ทั้งกับตัวเองและสังคม พัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองได้

อัจฉรา ประดิษฐ์ (2550 : 14) กล่าวว่า การอ่านทำให้เด็กเรียนรู้วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ปรัชญา ศาสนา วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และศาสตร์อื่นๆมากมาย การอ่านทำให้เด็กมีประสบการณ์ทางด้านอารมณ์ต่างๆ เช่น ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ความตื่นเต้น สะเทือนใจ เสียใจ เป็นต้น เมื่อเด็กอ่านมากก็จะมีคลังศัพท์มาก รู้จักคิดอย่างเป็นระบบและการอ่านมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการเขียน

วรรณิ โสมประจวบ (2553 : 121-122) กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสำคัญของการอ่าน ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ ผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ

2. ในชีวิตประจำวันโดยทั่วไป คนเราต้องอาศัยการอ่านติดต่อสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับบุคคลอื่นร่วมไปกับทักษะการฟัง การพูด และการเขียน ทั้งในด้านการกิจส่วนตัวและการประกอบอาชีพการงานต่างๆ ในสังคม

3. การอ่านสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ช่วยให้มีมั่นคงปลอดภัย ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ช่วยให้มีเกียรติยศและชื่อเสียง

4. การอ่านทั้งหลายจะส่งเสริมให้บุคคลได้ขยายความรู้ประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ทำให้เป็นผู้รอบรู้เกิดความมั่นใจในการพูดปราศรัย การบรรยายหรือการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ นับว่าเป็นการเพิ่มบุคลิกภาพและความน่าเชื่อถือให้แก่ตนเอง

5. การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์หลายชนิดนับว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่น่าสนใจมาก เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน เป็นการช่วยให้บุคคลรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานได้เป็นอย่างดี

6. การอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต เช่น ศิลาจารึก ประวัติศาสตร์ เอกสารสำคัญ วรรณคดี ช่วยให้อุณหภูมิจักอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยเอาไว้ และสามารถพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้

จากการศึกษาความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ว่าการอ่านเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ ช่วยให้ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ช่วยในการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนมีคุณภาพ และพัฒนาประเทศชาติให้ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง เนื่องจากการอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในกลุ่มสาระอื่น ๆ และเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางการอ่านของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการทางการอ่านของเด็ก หรือผู้อ่านแต่ละคนจะมีทั้งความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด ซึ่ง จาลองโก (Jalongo, 2000 อ้างถึงใน ชลาธิป สมานิติ, 2549 : 33-37) แบ่งระดับพัฒนาการการอ่านออกเป็น 7 ระดับ อย่างไรก็ตามพัฒนาการของเด็กแต่ละคนอาจจะมีลำดับขั้นที่ไม่เรียงตามระดับเช่นนี้เสมอไป พัฒนาการทั้ง 7 ระดับมีดังนี้

1. เข้าใจว่าหนังสือคืออะไร หรือขั้นรู้จักหนังสือ ช่วงอายุวัยที่เข้าสู่ระดับที่ 1 คือ ช่วงวัยเด็กทารกจนถึงประมาณ 3 ขวบ เด็กวัยนี้สามารถแยกแยะระหว่างหนังสือกับของเล่นออกจากกันได้ เด็ก ๆ จะมองดูหนังสือด้วยความสนใจเปิดดูภาพที่มีสีสันสดใส สนใจรูปลักษณะของหนังสือที่มีการสร้างสรรค์รูปทรงที่แปลกตาออกไปเด็กวัยนี้เปิดดูหนังสืออย่างไม่ได้สนใจการเรียงไปตามลำดับหน้าคือ อาจจะเปิดจากปกหน้าไปยัง ปกหลัง เปิดพลิกกระดาษทีละแผ่นหรือเปิดข้ามหน้าไปจนกระทั่งถึงหน้าสุดท้าย เด็กบางคนอาจจะจับหนังสือกลับทิศทาง เด็กในช่วงวัยนี้เริ่มที่จะสามารถควบคุมกล้ามเนื้อมือในการหยิบจับหนังสือได้แล้ว ดังนั้นเด็กจึงควรจะได้เห็นตัวอย่างที่ถูกต้องในการใช้หนังสือ ซึ่งหมายถึงการถือหนังสือ การเปิดหนังสือจากหน้าแรกไปยังหน้าสุดท้าย การเคลื่อนสายตาจากบนลงสู่ล่างจากซ้ายไปขวา หนังสือที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ควรจะทำด้วยกระดาษหรือวัสดุที่มีความแข็งแรงทนทาน เช่น กระดาษหนา ๆ ผ้าพลาสติกที่ปลอดภัยต่อเด็ก

2. รู้จักการใช้หนังสือ เมื่อเด็กอายุราว ๆ 2 ขวบครึ่งถึง 3 ขวบ เด็กเริ่มที่จะเรียนรู้ว่าหนังสือมีไว้ทำอะไร และการใช้หนังสือที่ถูกต้องควรจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร ตัวอย่างเช่น เด็กเรียนรู้วิธีการจับหนังสือตั้งขึ้น การเปิดหนังสืออ่านทีละหน้าและการดูแลหนังสือให้อยู่คงนาน การใช้หนังสือในช่วงวัยนี้เป็นช่วงที่เรียกว่า ชี้-พูด-เชื่อมโยง (Point-Say-Connect) คือ เด็กเริ่มชี้ไปที่รูปภาพในหนังสือ เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่เด็กเคยได้รับ หนังสือที่เด็กในวัยนี้ชอบอ่านเป็นหนังสือที่มีการผูกเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ตัวแสดงมีไม่มากนัก ใช้ภาษาง่าย ๆ เด็กจะชอบหนังสือที่มีเนื้อเรื่องแต่งเป็นคำกลอน มีคำคล้องจองที่ไพเราะ เด็กจะชอบท่องจำและพูดตาม

3. เป็นผู้ฟังและเป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในการอ่านหนังสือ เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่ช่วงอายุ 4-5 ขวบ เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาทของการเป็นผู้ฟัง ในขั้นนี้เด็กจะพูดคุยกับผู้ใหญ่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องในหนังสือ การพูดคุยจะทำให้เด็กเข้าใจประเด็นเนื้อเรื่องได้ดียิ่งขึ้น เด็กจะชอบให้ผู้ใหญ่เล่าเรื่องเดิมให้ฟังซ้ำแล้วซ้ำอีก มีการศึกษาพบว่า การอ่านนิทานให้เด็กฟังเรื่องเดิมซ้ำ ๆ กันหลายครั้งเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้เด็กเรียนรู้การอ่าน กล่าวคือ การเล่าเรื่องหรือนิทานให้เด็กฟังซ้ำ ๆ ติดต่อกันเป็นเวลานานจะช่วยให้เซลล์สมองของเด็กสามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการคิด การเรียนรู้ในขั้นสูงต่อไป เด็กในช่วงวัยนี้สามารถถือหนังสือและดูหนังสือได้ด้วยตนเอง เด็กอาจจะเปิดหนังสือออกเสียงเลียนแบบที่เคยได้ยินผู้ใหญ่พูด

4. สร้างเรื่องให้สอดคล้องกับภาพประกอบ ในขั้นนี้เด็กสามารถเลือกหนังสือที่ตนเองชอบ และให้ความสำคัญกับเนื้อเรื่องมากกว่าตัวหนังสือในหนังสือนิทาน เด็กสามารถเล่าเรื่องโดยใช้คำพูดของตัวเองและยังสามารถคงความหมายและเนื้อหาของนิทานหรือเรื่องที่ฟังได้

5. ให้ความสำคัญกับตัวหนังสือ ความหมาย และความรู้ที่ได้จากเรื่องเด็ก ๆ เริ่มที่จะเรียนรู้ว่าตัวหนังสือที่อยู่ในหนังสือจะทำให้เด็กเข้าใจเรื่องราวในหนังสือได้ อย่างถ่องแท้ เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ในระดับขั้นนี้ผู้ปกครองอาจจะให้เด็ก ลองสังเกตตัวอักษรที่ปรากฏอยู่ตามแผ่นป้ายโฆษณา หรือตามนิตยสารที่มีอยู่ทั่วไปแล้วถามเด็กว่ามีตัวอักษรอะไรบ้างแล้ว ให้เด็กลองสะกดคำ ว่าในคำนั้นประกอบด้วยตัวอักษรอะไรบ้างเมื่อเด็กมาพบเจอตัวอักษรซ้ำ ๆ กันอีกในหนังสือที่อ่าน เด็กจะจำได้และสามารถบอกได้ว่าตัวอักษรนั้นคือ ตัวอะไร และคำ ๆ นั้นมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่อ่านอย่างไร หรือเมื่อเด็กไปพบเจอคำศัพท์ใหม่ที่ไม่เคยเจอมาก่อน เด็กจะหาคำที่ชี้แทนคำศัพท์ที่ทำให้ตัวเองเข้าใจคำศัพท์นั้น เช่นเด็กอาจจะไม่เคยได้ยินคำว่า เครื่องซักผ้า เด็กจึงหาคำที่มีความหมายที่ทำให้ตัวเองเข้าใจจากประสบการณ์ที่ตัวเองเคยเห็นลักษณะของรูปสี่เหลี่ยม จึงหาคำแทน เครื่องซักผ้า ว่าถังซักผ้าหรือตู้เสื้อผ้า

6. มุ่งเน้นคำที่มีเสียง สัญลักษณ์ที่เหมือนกับคำที่รู้จักในขั้นนี้เด็กมีความเข้าใจว่าการที่ผู้ใหญ่อ่านหนังสือออกนั้นเกิดจากการประสมตัวอักษรเป็นคำ ดังนั้นเด็กจะไม่แสดงพฤติกรรมอ่านหนังสือแบบเสแสร้งอีกต่อไป แต่เด็กจะพยายามอ่านคำทีละคำด้วยตัวเอง โดยใช้ประสบการณ์ที่เด็กเคยรู้เกี่ยวกับตัวเสียง อักษร และรูปคำมาประกอบ การอ่านคำ เช่น เด็กอ่านเรื่องเกี่ยวกับเสื้อ แต่เด็กอ่านว่า เสื้อ หรือเสื้อ ลักษณะพฤติกรรมกรรมการอ่านเช่นนี้ของเด็กเกิดจากการที่เด็กใช้ทักษะการวิเคราะห์คำ กล่าวคือลักษณะพฤติกรรมนี้เกิดจากการที่เด็กรู้จักเสียงพยัญชนะ ตัวแรก เสียงกลาง และเสียงท้ายของคำรู้จักรูปคำ และคำที่เขียนสะกดใกล้เคียงกันแล้วนำมาประมวลเกิดเป็นคำใหม่ที่คล้ายคำเดิม

7. เชื่อมความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรกับเนื้อเรื่อง ในขั้นนี้เด็กจะผสมผสานประสบการณ์และความรู้ที่เกี่ยวกับตัวหนังสือ ทั้งในเรื่องพยัญชนะ สระ การประสมคำ การนำคำมาแต่งเป็นประโยค เพื่อใช้ในการอ่านหนังสือ หากเด็กอ่านหนังสือเจอคำศัพท์ใหม่ที่ไม่คุ้นเคย เด็กจะพยายามสะกดและรู้จักแก้ไขคำที่อ่านด้วยตนเอง และหากเด็กได้เจอคำอ่านนั้นบ่อย ๆ จะช่วยทำให้เด็กคุ้นตาและสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง

พัชรี ผลโยธิน (2548 : 20-21) ได้อธิบายขั้นตอนของการอ่านของเด็กไว้ดังนี้

1. คาดเดาภาษาหนังสือแก้ไขความผิดพลาดของความหมายด้วยตนเองพยายามใช้ประสบการณ์จากการพูดคุยกลับมาเป็นภาษาที่ใช้อ่าน
2. แก้ไขความผิดในประโยคด้วยตนเองตระหนักว่าตัวหนังสือมีรูปร่างคงที่สามารถชี้บอกคำที่เหมือนกันซึ่งอยู่ในหน้าเดียวกันสามารถมองตามตัวอักษรบนแผ่นกระดาษขนาดใหญ่ได้
3. จำคำที่คุ้นเคยได้คาดคะเนความหมายจากบริบทใช้วิธีการอ่านไปในทิศทางเดียวกันจนเป็นนิสัยสามารถระบุและบอกชื่อตัวอักษรได้เกือบหมด
4. เข้าใจเกี่ยวกับการเริ่มต้น และการลงท้าย เมื่อนำมาใช้ในการเดาคำใช้เสียงช่วงต้นของคำในการเดาคำใหม่ ๆ ในบริบทสามารถใช้คำที่รู้จักมาแต่งประโยคได้
5. ในการแก้ปัญหาการอ่านคำ ใช้เสียงเริ่มต้นและเสียงควบกล้ำไปพร้อมกับคำบอกใบ้ของบริบทสามารถรู้ว่าเสียงของคำที่ได้ยินประกอบด้วยตัวอักษรอะไรสร้างคำศัพท์จากสิ่งที่พบเห็นได้มากขึ้น

โคครัน และคณะ (Cocrane and others อ้างถึงใน วรณี โสมประยูร, 2553 : 24-25) ได้กล่าวถึงพัฒนาการอ่านของเด็กไว้ดังนี้

1. ขั้นที่จะสามารถอ่านได้ด้วยตนเองจนอิสระ การเรียนรู้การอ่านในขั้นนี้ จะเป็นการเรียนรู้เบื้องต้นถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับหนังสือ ว่าหนังสือนั้นคืออะไร และควรปฏิบัติต่อหนังสือนั้นอย่างไร ในขั้นนี้เด็กจะไม่สามารถอ่านหรือทำความเข้าใจกับหนังสือด้วยตนเอง จะต้องมีผู้อื่นเข้ามาช่วยสามารถแยกย่อยได้ 3 ระยะคือ

1.1 ระยะเริ่มเรียนรู้ เป็นขั้นตอนเริ่มต้นตั้งแต่เกิด ซึ่งเด็กจะยังไม่รู้หนังสือหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ ว่าคืออะไร แต่จะเรียนรู้ขึ้นทีละน้อยจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ว่าการถือหนังสือควรถืออย่างไร แม้จะเริ่มจากการกลับหัวกลับท้ายก็ตาม

1.2 ระยะที่เด็กมีความรู้สึกเหมือนตนเองเป็นผู้อ่าน ในขั้นนี้เด็กโดยทั่วไปอายุประมาณ 2 ปี คือ ถือหนังสือได้ถูกทิศทาง ทราบว่าควรอ่านจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง เปิดหนังสือจากหน้าแรกไปหน้าสุดท้าย เด็กเริ่มให้ความสนใจรูปภาพ และสนใจความหมายของภาพต่างๆ

1.3 ระยะเวลาที่เด็กเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับตัวอักษร เด็กจะเริ่มมีความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวอักษรและเสียงต่างๆ ตลอดจนการนำไปใช้ในการอ่าน เริ่มรู้จักคำและนำคำบางคำไปใช้ได้ เป็นพิเศษ เช่น ชื่อตัวเอง และคำที่พบบ่อยๆ เด็กจะเรียนรู้และทราบความหมาย ตลอดจนสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องก่อนคำอื่นๆ

2. ขึ้นสามารถอ่านด้วยตนเองได้อย่างอิสระ ในขั้นนี้เด็กจะมีความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรเสียง และระบบภาษามากขึ้น ทราบความหมายของคำ และสามารถอ่านคำง่ายๆ ในหนังสือที่ไม่เคยอ่านมาก่อน เริ่มเกิดความมั่นใจในการที่จะนำความสามารถทั้งหมดในการอ่านมาใช้เพื่ออ่านในสิ่งที่ตนต้องการจะอ่าน ในขั้นนี้ สามารถแบ่งย่อยเป็น 3 ระยะ

2.1 ระยะเวลาที่มีความมั่นใจ ในการนำตัวบ่งชี้ในระบบภาษาต่างๆ มาใช้ร่วมกัน ในกระบวนการอ่าน เริ่มมีความอยากอ่านมากขึ้น อยากอ่านให้ผู้อื่นฟังทุกครั้งที่มีโอกาส มีความสามารถเข้าใจคำๆ หนึ่ง ซึ่งใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ระยะเวลาจะเกิดขึ้นในช่วงสั้นๆ จากนั้นเด็กก็จะสามารถอ่านได้อย่างเป็นธรรมชาติ

2.2 ระยะเวลาที่เด็กจะมีความสามารถในการอ่านอย่างอิสระมากขึ้น สามารถอ่านได้ด้วยตนเอง และสนใจที่จะอ่านเพื่อความพอใจของตนเองมากกว่าที่จะอ่านให้ผู้อื่นฟังเหมือนในระยะเวลาที่ผ่านมา

2.3 ระยะเวลาที่มีทักษะการอ่าน เด็กที่มีการพัฒนามาถึงระยะนี้ จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่าน ระดับที่เลือกสิ่งที่ต้องการอ่านได้ด้วยตนเอง โดยมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ส่วนตัวที่ต้องการค้นหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่ตนสนใจ

3. ขึ้นตอนความสามารถในการอ่านของเด็กมักจะผ่านเป็นลำดับขั้น ดังที่กล่าวข้างต้น บางคนอาจจะพัฒนาไปตามลำดับอย่างรวดเร็ว แต่บางคนอาจจะใช้เวลายาวนานในบางขั้นตอน หรือใช้เวลายาวกว่าผู้อื่นในบางขั้นตอน แต่สามารถผ่านไปได้อย่างดีตามลำดับ แต่บางคนอาจจะเกิดปัญหาไม่สามารถผ่านขั้นตอนการพัฒนาการอ่านไปได้ จะต้องได้รับการช่วยปรับปรุงชี้แนะ จึงสามารถประสบความสำเร็จ ข้อบกพร่องของผู้อ่านกลุ่มนี้มักเกิดจาก

3.1 ไม่สามารถทำความเข้าใจเนื้อเรื่องตามตัวอักษรที่ปรากฏ จะต้องได้รับความสนใจรูปภาพประกอบมากกว่าและเล่าเรื่องตามจินตนาการภาพ

3.2 มีพฤติกรรมตรงข้ามกับกลุ่มแรก จะเป็นผู้เน้นด้านการออกเสียงของพยัญชนะหรือคำต่างๆ ให้ถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ทั้งที่บางครั้งก็ไม่ทราบความหมาย

3.3 ไม่เกิดความสนใจ ไม่เห็นความสำคัญของการอ่านว่าเป็นบันไดสู่ความรู้ต่างๆ ของตนในอนาคต จะพยายามหลีกเลี่ยงกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านนั้นๆ

จากการศึกษาพัฒนาการอ่านของเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่าพัฒนาการอ่านของเด็กปฐมวัย เด็กจะเริ่มเรียนรู้จากการรู้จักหนังสือ รู้จักการใช้หนังสือ การเป็นผู้ฟัง เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น จำคำที่คุ้นเคยได้และนำคำที่รู้จักไปใช้จนถึงการแก้ไขคำที่อ่านด้วยตนเอง

ความสำคัญของคำพื้นฐานของเด็กปฐมวัย

ในการเรียนรู้ภาษานั้น สิ่งที่มีประโยชน์อย่างหนึ่งสำหรับผู้เรียนก็คือการเรียนรู้คำศัพท์ เพราะคำศัพท์ถือว่าเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้คำศัพท์ไว้ ดังนี้

สติวิช (Stewich, 1972 : 2 อ้างถึงใน ฌลาธิป เจริญทอง, 2550 : 21) กล่าวว่า ในการเรียนภาษานั้น การเรียนรู้คำศัพท์ของภาษาใหม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศ ส่วนหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้องค์ประกอบของภาษา ซึ่งประกอบด้วย เสียง โครงสร้าง ไวยากรณ์และคำศัพท์ ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามประการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่ผู้อื่นพูด และสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ คำศัพท์จึงนับเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนภาษา โดยถือว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาต่างประเทศก็ต่อเมื่อ

1. ได้เรียนรู้ระบบเสียง คือ สามารถพูดได้ดีและสามารถเข้าใจได้
2. ได้เรียนรู้และสามารถใช้ไวยากรณ์ของภาษานั้นๆ ได้
3. ได้เรียนรู้คำศัพท์จำนวนมากพอสมควรและสามารถนำมาใช้ได้

กาเดสซซี่ (Ghadessy, 1979 : 24 อ้างถึงใน ฌลาธิป เจริญทอง, 2550 : 21) ให้ความเห็นว่า การสอนคำศัพท์มีความสำคัญยิ่งกว่าการสอนโครงสร้างทางไวยากรณ์ เพราะคำศัพท์เป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา หากผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ก็สามารถนำคำศัพท์มาสร้างเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้น เช่น วลี ประโยคเรียงความแต่หากไม่เข้าใจคำศัพท์ ก็ไม่สามารถเข้าใจหน่วยทางภาษาที่ใหญ่กว่าได้เลย ในบรรดาคำประกอบทั้งหลายภาษา “คำ” เป็นสิ่งที่เรารู้จักมากที่สุด ภาษาก็คือการนำคำมารวมกัน (A language is a collection of word) นั่นเอง

พัชรี ผลโยธิน (2548 : 15) ให้ความเห็นว่าคำศัพท์เป็นหน่วยพื้นฐานทางภาษา ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เป็นอันดับแรก เพราะคำศัพท์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ และฝึกฝนทักษะ การฟัง พูด อ่านและเขียนภาษา

วรนาท รักสกุลไทย (2551 : 118) กล่าวว่า คำศัพท์มีความสำคัญมากในการเรียนภาษา ถ้านักเรียนคนใดมีพัฒนาการทางภาษาดีตั้งแต่เด็ก คือ รู้ศัพท์มากพอเหมาะกับวัยของตนสามารถนำคำศัพท์ไปใช้อย่างถูกต้อง จะเข้าใจความคิดของคนอื่นและสิ่งแวดลอมจนสามารถสื่อความหมายได้ หรือแสดงความต้องการของตนให้ผู้อื่นเข้าใจด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า คำศัพท์เป็นหน่วยพื้นฐานทางภาษาที่สำคัญมาก เพราะเป็นองค์ประกอบหลักในการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษา การรู้คำศัพท์กว้างขวางจะช่วยให้สามารถสื่อสารได้ดี เข้าใจเรื่องที่ผู้อื่นพูด และสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้เช่นกัน

การเลือกคำศัพท์นั้น ควรเลือกคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด มาสอน หัวใจของการสอนคำศัพท์อยู่ที่การฝึกซ้ำจนผู้เรียนสามารถนำคำศัพท์ไปใช้สถานการณ์ที่ต้องการได้อย่างคล่องแคล่วโดยอัตโนมัติ

แม็คกี (Mackey, 1976 : 176-190 อ้างถึงใน ฉลาธิป เจริญทอง, 2550 : 22) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการในการเลือกคำศัพท์มาสอนนักเรียนดังนี้

1. คำศัพท์ที่ปรากฏบ่อยๆ (Frequency) หมายถึง คำศัพท์ที่ปรากฏบ่อยๆ ในหนังสือเป็นคำศัพท์ที่นักเรียนต้องรู้จัก จึงจำเป็นต้องนำมาสอนเพื่อให้นักเรียนรู้และใช้ได้ถูกต้อง
2. อัตราความถี่ของคำศัพท์จากหนังสือต่างๆ สูง (Range) หมายถึง จำนวนหนังสือที่นำมาใช้ในการนับความถี่ ยิ่งใช้หนังสือจำนวนมากเท่าไร บัญชีความถี่ยิ่งมีคุณค่ามากเท่านั้น เพราะคำที่จะหาได้จากหลายแหล่งย่อมมีความสำคัญมากกว่าคำที่จะพบเฉพาะในหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งอย่างเดียว แม้ว่าความถี่ของคำศัพท์ที่พบในหนังสือเล่มนั้นๆ จะมีมากก็ตาม
3. สถานการณ์หรือสภาวะในขณะนั้น (Availability) คำศัพท์ที่เลือกมาใช้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความถี่เพียงอย่างเดียว ต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ด้วย
4. คำที่ครอบคลุมคำได้หลายอย่าง (Coverage) หมายถึง คำที่สามารถครอบคลุมความหมายได้หลายอย่าง หรือสามารถใช้คำอื่นแทนได้
5. คำที่เรียนรู้ได้ง่าย (Learn ability) หมายถึง คำที่สามารถเรียนรู้ได้ง่าย เช่น คำที่คล้ายกับภาษาเดิมมีความหมายชัดเจน สั้น จำง่าย

นอกจากนี้ลาโด (Lado, 1986 : 119 - 120) ได้เสนอหลักการเลือกคำศัพท์มาสอนไว้ดังนี้

1. ควรเป็นคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน
2. ควรมีปริมาณของตัวอักษรในคำศัพท์เหมาะสมกับระดับอายุ และสติปัญญาของผู้เรียน เช่น ในระดับประถมศึกษาตอนต้น ก็ควรนำคำศัพท์สั้นๆ มาสอน
3. ไม่ควรมีคำศัพท์มากเกินไปหรือน้อยเกินไปในบทเรียนหนึ่งๆ แต่ควรเหมาะสมกับวุฒิภาวะทางสติปัญญาของผู้เรียน
4. ควรเป็นคำศัพท์ที่นักเรียนมีโอกาสนำไปใช้ชีวิตประจำวัน เช่น นำไปพูดสนทนาหรือพบเห็นคำศัพท์นั้นตามป้ายโฆษณา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การเลือกคำศัพท์เพื่อนำมาสอนผู้เรียนนั้น ควรเป็นคำศัพท์ที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏบ่อยๆ นอกจากนี้คำศัพท์ที่จะนำมาสอนนั้นต้องเหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถของผู้เรียน อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย

คำพื้นฐานสำหรับชั้นเด็กเล็ก

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 11-15) ได้กำหนดคำในบัญชีคำพื้นฐาน สำหรับระดับชั้นเด็กเล็ก เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนอ่านและเขียน มีจำนวนทั้งสิ้น 242 คำ จะเป็นคำนามจำนวน 175 คำ คำสรรพนาม 6 คำ คำกริยา คำเชื่อม และอื่น ๆ อีก 61 คำ มีดังนี้

สัตว์รวม 25 คำ ได้แก่

ไก่ หมู กระจ่าง ตาย ปลา หมา นก แมว เต่า หมี ปู ปลาทุ เป็ด ช้าง เสือ ลิง วัว งู จระเข้ ควายนกแก้ว ม้า สิงโต กวาง หมาป่า กุ้ง

สิ่งของรวม 27 คำ ได้แก่

หนังสือ แปรง ช้อน จาน ชาม โทรทัศน์ รูป ของเล่น ตุ๊กตา ประตู กระจ่าง ตู้ ถ้วย วิทยุ กระจก หม้อ ชัน เต่า การ์ตูน โต๊ะ ตู้เย็น สมุด ทัพพี ถัง ตะหลิว มีด

พาหนะรวม 4 คำ ได้แก่

รถ เรือ รถไฟ รถยนต์

ดอกไม้รวม 4 คำ ได้แก่

ดอกไม้ ดอกเข็ม กุหลาบ มะลิ

ผลไม้ รวม 18 คำ ได้แก่

กล้วย แดงโม มะพร้าว ส้ม เงาะ มะละกอ ชมพู น้อยหน่า ฝรั่ง มะม่วง ลำไย ละมุด ส้มโอ ขนุน มะขาม กล้วย ฝรั่ง องุ่น มะยม

ผัก รวม 10 คำ ได้แก่

ผัก พริก มะเขือ ผักกาด หล้า ผักบุ้ง กระบี่ กะหล่ำปลี ผักชี ถั่ว

อาหาร รวม 12 คำ ได้แก่

ไข่ ข้าว น้ำ ขนม ขนมปัง น้ำปลา น้ำตาล ยา ถ้วยเตี๋ย ข้าวสาร น้ำส้ม แอง

ตำแหน่ง - อาชีพ รวม 15 คำ ได้แก่

หมอ คน ตำรวจ พระ ครู เด็ก นักเรียน แม่ค้า ทหาร ชาวนา ผู้ชาย ผู้หญิง ในหลวง พระราชินี พระเจ้าอยู่หัว

เครือญาติ รวม 14 คำ ได้แก่

พ่อ แม่ ลูก พี่ น้อง ตา ยาย ปู่ ย่า ลุง ป้า น้า อา เพื่อน

อวัยวะ รวม 21 คำ ได้แก่

หัว ผม หู คิ้ว ตา จมูก ปาก หน้า ฟัน ตัว คอ นม สะดือ แขน มือ นิ้ว เข่า หลัง ขา
เท้า ตีน

เครื่องแต่งกาย-เครื่องนอน รวม 11 คำ ได้แก่

กางเกง เสื้อ เสื้อผ้า หมวก หมอน เสื้อกันหนาว ผ้าห่ม มุ้ง เตียง ที่นอน

สถานที่รวม 13 คำ ได้แก่

โรงเรียน บ้าน วัด ตลาด ครุฑ ห้อง โรงพยาบาล ถนน สวนสัตว์ นา ดิน ฝน ป่า

คำกริยา คำเชื่อม และอื่นๆ รวม 61 คำ ได้แก่

วิ่ง มี ก็ ไป กิน ใส่ ขาย เล่น ให้ ชอบ มา ล้าง ซื่อ อยู่ ได้ นอน เลี้ยง ดู เดิน รัก
อาบน้ำ ฟัง นั่ง ต้ม ร้องให้ เขียน ฉีดยา กระโดด ไม่ เก็บ กัด พาย ร้อน หยิบ ไหว้ เห็น บิน
เที่ยว ดู ตี สอน ตัด ต้ม ยิง อ่าน กวาด ไล่ เปิด มัด ตก กราบ จับ ปลุก หา จี๊ พา ขุด เจอ ติด รู้
รู้จัก

จากการศึกษาบัญชีคำพื้นฐานชั้นเด็กเล็กผู้วิจัยได้คัดเลือก และนำคำศัพท์จากบัญชีคำ
พื้นฐานตามที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อนำมาฝึกเด็กในการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน ซึ่งเป็นคำศัพท์
ที่ต้องการวัดพัฒนาการอ่านคำศัพท์ของเด็ก

แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน

กิจกรรมพัฒนาด้านการอ่านจะเกิดผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้น ต้องคำนึงถึงรูปแบบ
วิธีการของการจัดกิจกรรมการอ่านและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน
ให้แก่เด็กได้แก่ ความเหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก
ผลของกิจกรรมนั้นเด็กจะได้รับความรู้และความสนุกสนานที่ได้ร่วมกิจกรรม รวมถึงทำให้เด็กมีทักษะ
การอ่านมากขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551 : 105)

การุณันท์ รัตนแสนวงษ์ (2548 : 101) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาทักษะการอ่าน
ไว้ดังนี้

1. การฝึกสร้างความคิดรวบยอด ความสำเร็จในการอ่านของเด็กขึ้นอยู่กับความสามารถ
ในการคิดคำนึงคำนั้น ๆ ได้ในลักษณะนามธรรมเป็นการพัฒนาการเข้าใจความหมายของคำ
2. การจำแนกเสียง ความสามารถในการจำแนกเสียงช่วยในการอ่านเป็นไปอย่างถูกต้อง
และความสามารถในการจำแนกเสียงนั้นสามารถพัฒนาได้โดยการฝึกฝน ซึ่งอาจจะกระทำโดยการฝึก
ฟังเสียงดนตรี เสียงพูด เมื่อเด็กสามารถจำแนกประเภทเสียงได้แล้ว ครูควรฝึกให้เด็กได้เรียนออกเสียง
พยัญชนะหรือเสียงของคำ เมื่อเด็กเรียนอ่าน เด็กก็สามารถโยงเสียงคำที่เด็กได้ยินได้เห็นได้อย่างถูกต้อง

และเห็นความแตกต่างของเสียงคำได้ นอกจากการฝึกเรื่องออกเสียงแล้วเด็กควรเห็นภาพของคำนั้น ๆ ประกอบด้วย

3. การฝึกจำแนกภาพ การฝึกฝนให้เด็กสามารถจำแนกภาพได้ ทำให้เด็กจำแนกตัวอักษร และจำคำได้ดียิ่งขึ้น และความสามารถในการจำตัวอักษรที่ดี การจำคำที่ดีจะช่วยให้อ่านได้เร็วขึ้น

4. การฝึกทักษะในการพูดและการอ่าน สิ่งที่จะช่วยเสริมทักษะในการพูด ได้แก่ การเล่า นิทาน การสนทนา เป็นต้น ส่วนการฝึกทักษะการอ่านนั้น ได้แก่ การมีหนังสือ หรือสิ่งตีพิมพ์ให้เด็ก อ่านอยู่เสมอหรือว่าอ่านให้เด็กฟัง

5. การเรียนคำศัพท์ที่คุ้นเคย การเรียนรู้คำศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่ว ๆ ไป จะช่วยให้เด็ก มีทักษะในการอ่านมากขึ้น

6. การฝึกทักษะในการโยงความหมายกับสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรเข้าด้วยกัน การเชื่อม ความหมายของคำกับสัญลักษณ์หรือตัวอักษรเป็นทักษะเบื้องต้นการอ่าน เพราะเหตุว่าการอ่านอาจจะ อ่านจากการแปลความหมายของคำออกมาจากสัญลักษณ์ ซึ่งในการแปลความหมายนั้นผู้อ่านจำเป็นต้อง ใช้ประสบการณ์ของตนในการเชื่อมโยงคำให้เข้ากับความหมาย

7. การฝึกทักษะในการหยิบถือและรักษาหนังสือ การรักษาหนังสือถือเป็นสิ่งสำคัญ จะทำให้เด็กเกิดนิสัยในการรักการอ่าน รู้จักระมัดระวังในการใช้และเก็บหนังสือ

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมสำหรับการพัฒนาทักษะและความสามารถการอ่าน เป็นการสอน อ่านเบื้องต้น เช่น จำแนกเสียง จำแนกภาพ เชื่อมโยงคำ เพราะพื้นฐานทักษะต่าง ๆ นี้จะทำให้เด็ก มีความสามารถทางการอ่านมากขึ้น และประสบผลสำเร็จในการเรียนต่อไป

บทบาทครูในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของเด็กปฐมวัย

ชลาริป สมหาทิโต (2549 : 192-193) ได้กล่าวถึง บทบาทครูในการพัฒนาทักษะการอ่าน ให้กับเด็กปฐมวัย มีหลักสำคัญดังนี้

1. ควรคำนึงถึงความพร้อมของเด็ก เด็กแต่ละคนมีทักษะการอ่านที่แตกต่างกันไปครู จะต้องสำรวจและสร้างความพร้อมให้กับเด็กเสียก่อน ความพร้อมเกี่ยวกับอ่านนั้นประกอบด้วย การกวาดสายตา การจับหนังสือ การอ่านบนลงล่าง การอ่านจากซ้ายไปขวา

2. คำนึงถึงความต้องการของเด็ก ครูผู้สอนควรรู้และเข้าใจในธรรมชาติของเด็ก เช่น เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น ประเภทของหนังสือที่เด็กแต่ละช่วงอายุมีความสนใจ

3. ส่งเสริมให้เด็กมีทัศนคติที่ดีในการอ่าน ในการสอนอ่านครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กอ่าน โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและมีนิสัยรักการอ่าน อาจทำได้โดยการสร้างบรรยากาศที่ดีการมี สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูผู้สอนกับเด็ก การจัดกิจกรรมการอ่านที่น่าสนใจ ไร่ใจ และตรงกับ ความต้องการของเด็ก

4. จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการอ่าน เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ มีโต๊ะ เก้าอี้ เลื่อ หมอน ที่นั่งที่สบาย มีชั้นเก็บหนังสือ

5. ติดตามหนังสือใหม่ ๆ เพื่อนำมาเสนอแนะให้เด็ก ๆ อ่าน

จากบทบาทของครูในการพัฒนาทักษะการอ่าน แสดงให้เห็นว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการอ่านของเด็ก ดังนั้น ครูควรจัดเตรียมและแนะนำวัสดุการอ่านที่ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่านเพื่อช่วยสร้างความสนใจและทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะอ่านมากขึ้น

การวัดและการประเมินผลความสามารถด้านการอ่าน

การจัดกิจกรรมการอ่านของเด็กปฐมวัย ควรมีการประเมินผลที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ซึ่งการวัดและการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยนั้นควรวัดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งการประเมินทักษะการรู้หนังสือขั้นต้นด้านการอ่านของเด็กปฐมวัย มีวิธีการหลายอย่างที่ครูสามารถเลือกใช้ในการประเมินตามสภาพจริงกับเด็กในชั้น ซึ่ง แรทคลิฟ (Ratcliff, 2001 อ้างถึงใน ฉลาริพ เจริญทอง, 2550 : 22-25) ได้เสนอแนวทางการประเมินผล ไว้ดังนี้

1. การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ (Checklist) ใช้ในการตรวจสอบความถี่ของทักษะหรือพฤติกรรม ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรม หรือทักษะของเด็กครูสามารถทำได้รวดเร็วและง่ายต่อการสังเกตเด็กเป็นกลุ่ม และตรวจสอบพฤติกรรมหรือทักษะของเด็กแต่ละคนในสถานการณ์ต่าง ๆ การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการจะให้ได้ผลดีที่สุดถ้ามีการใช้ควบคู่กับการสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นระบบ

2. การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก (Anecdotal Note) และการสังเกตพฤติกรรม (Observation) การบันทึกสั้นหรือการสังเกต ครูใช้เมื่อต้องการรายละเอียดซึ่งสามารถเขียนบรรยายสั้น ๆ ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ข้อมูลที่ได้สามารถช่วยให้ครูมีความเข้าใจในพฤติกรรมของเด็กและทักษะด้านต่าง ๆ มากขึ้น การบันทึกสั้นและการสังเกตจะใช้กับเด็กเป็นรายบุคคล นอกเหนือจากแบบบันทึกสั้นและแบบสังเกตจะใช้รายละเอียดซึ่งไม่มีในแบบตรวจสอบแล้ว ครูยังสามารถติดตามดูความพยายามของเด็กในการทำกิจกรรมได้สำเร็จ

3. การบันทึกวีดิทัศน์ (Videotape) วิดิทัศน์สามารถแสดงเหตุการณ์ตั้งแต่เริ่มเกิดขึ้นจนเหตุการณ์นั้นจบทำให้สังเกตได้ถึงการใช้ภาษาของเด็กทุกด้าน สามารถอธิบายได้ถึงพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนทั้งหมดที่เกิดขึ้นโดยไม่ขาดหาย โดยครูสามารถย้อนกลับมาดูอีกครั้งเมื่อต้องการจดบันทึกข้อมูลลงในแบบตรวจสอบรายการหรือแบบบันทึกสั้น และครูสามารถใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ปกครองได้

4. การใช้ตัวอย่างงาน (Work Sample) การใช้ตัวอย่างของเด็กทำให้ทราบว่า เด็กมีความสามารถในการอ่านเป็นอย่างไรและสามารถทำอะไรได้บ้าง ทำให้ครูมีโอกาสในการประเมินพฤติกรรมและเข้าใจประสบการณ์ตามสภาพจริงของเด็ก และเข้าใจถึงความสำคัญในการเลือกวิธีการประเมินการอ่านของเด็กอย่างระมัดระวัง เช่น มีภาพผลงานของเด็กประกอบรายการอาหารที่เด็กสร้างขึ้น ครูจะใช้ผลงานที่หลากหลายของเด็กในการเปรียบเทียบ โดยใช้แบบตรวจสอบรายการหรือการเขียนบันทึกสั้น

นิโพนธรรม เกิดสว่าง (2547 : 45) กล่าวถึง การใช้แบบทดสอบในการประเมินซึ่งเป็นวิธีที่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากธรรมชาติของเด็กปฐมวัยนั้นเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้ครูทราบถึงพัฒนาการที่แท้จริงของเด็กแต่ละคนได้ ขณะเดียวกันกระบวนการสร้างแบบทดสอบเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนครูจึงจำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการและระดับความสามารถของเด็กที่ครูต้องการทดสอบเป็นอย่างดี การใช้แบบทดสอบทางภาษาของเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องใช้คู่กับเครื่องมือชนิดอื่น เช่น บัตรภาพบัตรคำ หนังสือ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การประเมินพัฒนาการการอ่านของเด็กปฐมวัยนั้นสามารถใช้เครื่องมือประเมินผลหลายวิธีประกอบกัน ซึ่งต้องมีการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัดหรือประเมิน สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องการประเมินความสามารถด้านการอ่านที่เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยใช้แบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นวัดก่อนและหลังการจัดกิจกรรม รวมถึงการบันทึกพฤติกรรม การใช้ตัวอย่างงาน ระหว่างการจัดกิจกรรมการอ่านควบคู่ไปพร้อมกับแบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อที่จะช่วยให้ครูทราบพัฒนาการทางการอ่านได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความแตกต่างระหว่างเพศกับความสามารถด้านการอ่านคำศัพท์ของเด็กปฐมวัย

วิทยา มานะวาณิชเจริญ (2551) ได้กล่าวว่าความแตกต่างทางเพศ ก่อให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันหรือไม่ซึ่งเป็นคำถามที่มาจากความคิดเห็นในอดีตที่เข้าใจว่า เด็กหญิงมีระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่าเด็กชาย การวิจัยหลายครั้ง ไม่พบความแตกต่างในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของความสามารถในการรับรู้เฉพาะอย่าง (Specific cognitive) ตัวอย่างเช่น เด็กหญิงมักทำคะแนนได้สูงกว่าเด็กชาย จากการทดสอบความแตกฉาน (Fluency) ในการใช้และการจำคำพูด ตลอดจนความเข้าใจในการอ่านและเขียนภาษา ส่วนเด็กชายมักทำคะแนนได้สูงกว่าเด็กหญิง จากการทดสอบความสามารถในการแก้โจทย์คณิตศาสตร์ และกลไกในการใช้เหตุผลในการศึกษาว่า ทำไมเด็กหญิงมักจะเก่งกว่าเด็กชาย ในเรื่องการประมวลคำ นักวิทยาศาสตร์วิจัยพบว่า เด็กหญิงประมวลภาษา โดยการใช้สมองทั้งสองข้าง ในขณะที่เด็กชายใช้เพียงสมองข้างซ้ายเท่านั้น การศึกษานี้ สรุปได้ว่าความแตกต่างทางเพศในเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ มาจากความแตกต่างในการทำงานของสมอง

เพศชายกับเพศหญิงเมื่อมีประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ทันสมัยขึ้น (Sophistication) ทำให้เด็กที่เจริญเติบโตขึ้น จะเริ่มมีความยืดหยุ่นใน “แบบแผนทางเพศ” (Gender schema) โดยเฉพาะเมื่อเขามีเพื่อนต่างเพศ และได้รับการเลี้ยงดูในครอบครัวที่สนับสนุนความยืดหยุ่นดังกล่าว เด็กโตเริ่มปรับเปลี่ยนความคิดและความเข้าใจใหม่ว่า ผู้ชายสามารถเป็น “พ่อครัว” (Cook) ได้ และผู้หญิงก็สามารถเป็น “นักบิน” (Pilot) ได้ “พัฒนาการการรับรู้” (Cognitive) ต่อยำเรื่องเด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้กฎเกณฑ์ และ “แบบแผนทางเพศ” ซึ่งยังผลให้เกิดบทบาททางเพศที่แตกต่างกัน ส่วน “พัฒนาการการเรียนรู้ทางสังคม” (Social-learning) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคาดหวังจากพ่อแม่ ญาติมิตร และสังคม แต่ทั้งสองทฤษฎี ก็พยากรณ์การพัฒนาบทบาททางเพศที่แตกต่างกันของเด็กชายและเด็กหญิง วัฒนธรรมและศาสนา ก็แตกต่างกันในเรื่อง “แบบแผนทางเพศ” เช่นกัน ในประเทศพัฒนาแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่าชายและหญิงควรได้โอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษา อันที่จริงมีกฎหมายกำกับให้เป็นไปตามนั้นอย่างน้อยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น “แบบแผนทางเพศ” จึงทรงพลังมากในทางปฏิบัติแต่ในประเทศด้อยพัฒนาอย่างอัฟกานิสถาน แม้อัลกออิดดา (Taliban) จะถูกโค่นล้มไปแล้ว พร้อมทั้งกฎหมายห้ามผู้หญิง มิให้เข้ารับการศึกษาก็ถูกยกเลิกไปแล้ว ผู้หญิงชาวอัฟกานิสถานที่ไปเข้าโรงเรียน ก็ยังได้รับคำขู่ข่มขู่เอาชีวิต (Death threat) อยู่เป็นนิจ ดังนั้นจึงมีเหตุการณ์ไม่น้อย ที่ทำลายความชอบธรรม (Legitimacy) ของแบบแผนทางเพศ และผู้หญิงจะมีความสามารถทางการติดต่อสื่อสารภาษาดีกว่าผู้ชายเพราะผู้หญิงมีสมองส่วนหน้า (frontal lobe) และสมองส่วนอารมณ์ (limbic cortex) ที่มีขนาดใหญ่กว่าผู้ชาย ซึ่งสมองทั้งสองส่วนนี้จะทำหน้าที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาและการตอบสนองทางอารมณ์ และนอกจากนี้สมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาของผู้หญิงยังพัฒนามาก่อนสมองส่วนอื่นมาตั้งแต่เด็กด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้หญิงแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้ชาย และมีทักษะในการใช้ภาษาและอารมณ์มากกว่าผู้ชายนั่นเอง

สมพร สุทัศน์ (2547 : 9) ที่ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยไว้ว่า “พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้ มีความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างดี เด็กจะเรียนรู้ศัพท์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉลี่ยเด็กอายุ 3 ขวบจะรู้จักศัพท์ประมาณ 3,000 คำ และเด็กสามารถใช้คำ วลี และประโยคในการแสดงบทบาทตามแบบอย่างโทรทัศน์ได้ รู้จักใช้ท่าทางประกอบคำพูด...” จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของเด็กปฐมวัยไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศของเด็กแต่ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและการเรียนรู้ กล่าวคือวุฒิภาวะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับการเรียนรู้ ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งความสามารถบางอย่างอาจไม่เกิดขึ้นหรือเกิดช้ากว่าที่ควร เช่น ความสามารถในการใช้ภาษา เด็กที่มีวุฒิภาวะในการพูดจะสามารถเปล่งเสียงพูดออกมาได้เองแต่ถ้าไม่ได้รับการสอนภาษาพูดก็จะใช้ภาษาพูดไม่ได้เลย ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ยังไม่บรรลุวุฒิภาวะในการพูดถึงแม้ว่าจะได้รับการแก้ไขเชิงฝึกภาษาพูดมากสักเพียงใด ก็ไม่อาจพูดได้ถ้าเด็กยังไม่พัฒนาถึงวุฒิภาวะนั้น จึงเห็นได้ว่าเด็กแต่ละคนมีศักยภาพ

ในการพัฒนาตนเองตามกำหนดเวลาเฉพาะของพัฒนาการนั้น ๆ ตามธรรมชาติอันก่อให้เกิดความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปตามขั้นตอนของพัฒนาการโดยมีสภาพแวดล้อมช่วยเสริมต่อพัฒนาการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรมสุขภาพจิต (2549 : 7-9) ได้กล่าวว่า ชายหญิงนั้นมีความแตกต่างกันที่นอกเหนือจากสรีระร่างกายแล้ว ในเรื่องความแตกต่างในเชิงวิถีชีวิตก็มีความต่างกัน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเพื่อยืนยันความแตกต่างกันในเชิงความสามารถของสมอง ซึ่งข้อจำกัดบางเรื่องผู้หญิงซึ่งความเคยชินกับการที่ตัวเองมีความสามารถในการจัดการในเรื่องต่างๆ และเรียนรู้เรื่องภาษาได้อย่างรวดเร็ว มีทักษะด้านความจำที่เหนือกว่าเพศชายได้อย่างเป็นจินตภาพ แตกต่างจากผู้ชายที่มักจะขาดทักษะในการแก้ปัญหาที่มีรายละเอียดมาก แต่มีความถนัดในเรื่องวิศวะอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องยนต์กลไก เพราะมีพื้นฐานทักษะทางคณิตศาสตร์ การบวกลบคูณหารที่ดีกว่า นั่นเป็นเพราะว่า โครงสร้างทางสมองของเพศหญิงแตกต่างจากสมองของเพศชาย ซึ่งจากการศึกษาของนักวิทยาศาสตร์ด้านสมอง (neuroscientist) ที่ชื่อชานด้านวิทลสัน ได้ทุ่มเทเวลาศึกษาเรื่องสมองมนุษย์ โดยเฉพาะในประเด็นที่หลายคนอาจจะตั้งคำถามไว้ในใจว่า “เหตุใดอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ จึงได้ฉลาดปราดเปรื่องยิ่งนัก” การศึกษาครั้งนั้นได้สร้างชื่อเสียงให้เธอในช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นอย่างมาก ช่วงทศวรรษให้หลัง แชนด้าก็มีศึกษาหาคำตอบว่าปัจจัยให้สมองของเพศหญิงแตกต่างจากเพศชายเกี่ยวข้องกับฮอร์โมน อุปนิสัย อาหาร และยาที่ใช้ แต่จากการศึกษาพบว่า เมื่อขณะที่เราเป็นเด็กนั้น โครงสร้างทางสมองของเด็กหญิงและเด็กชาย โดยเฉพาะทักษะความสามารถทางคณิตศาสตร์นั้นไม่มีความแตกต่างกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้วสมมติฐานนั้นจะเป็นเช่นเดิม โดยจากการศึกษาพบว่าความแตกต่างจะเริ่มปรากฏให้เห็นเมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยเรียนในระดับเกรด 4 ก่อนที่จะพัฒนาไปเรื่อยๆ ให้เห็นความแตกต่างชัดเจนระหว่างเพศหญิงกับเพศชายมากยิ่งขึ้น โดยยืนยันได้จากผลการทดสอบ SAT (การทดสอบมาตรฐานทางคณิตศาสตร์) ที่เด็กวัยมัธยมบ้านเรารู้จักกันดีที่สัดส่วนคะแนนของเด็กหญิงจะได้น้อยกว่าเด็กชาย ซึ่งความแตกต่างทางโครงสร้างของสมองมีดังนี้

1. สมองส่วน Parietal Lobe แต่ก่อนมีความเชื่อว่าในเพศหญิงสมองส่วนนี้จะใหญ่กว่าเพศชายนั้น ไม่จริงเสียแล้ว
2. สมองส่วน Corpus Callosum ซึ่งเป็นส่วนที่เส้นประสาทสมองมีการเชื่อมต่อกัน เพื่อให้เห็นพัฒนาการทางด้านความฉลาด จะเห็นการพัฒนาที่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย
3. สมองส่วน Prefrontal Cortex เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านความคิดที่จะพัฒนาต่อไปเป็นอารมณ์ ในเพศหญิงพบว่ามีการใช้สมองส่วนนี้ทำงานมากกว่า

4. อมิกดาลา (Amygdala) เป็นส่วนของสมองที่เกี่ยวข้องกับความจำที่ลึกซึ้งซับซ้อน หรือเป็นส่วนที่บางคนจะบอกว่าเป็นความจำเชิงชั่วโคตร ในเพศชายที่มีทักษะความสามารถด้านการควบคุมอารมณ์ได้ดี จะมีเส้นประสาทสมองเชื่อมต่อกับสมองส่วนนี้น้อย (หรือจะยืนยันความเป็นจริงที่ว่าเพศชายเขามักจะมีความทรงจำอะไรก็ได้ไม่คืนักเพราะเกี่ยวข้องกับสมองส่วนนี้หรือเปล่า) ในขณะที่เพศหญิงที่มีทักษะทางด้านภาษาศาสตร์จะพบการเชื่อมต่อของเส้นประสาทสมองส่วนนี้มีมากขึ้น

5. Cerebellum หรือสมองส่วนท้าย ในสมองส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับทักษะทางการเรียนรู้ ดังเช่น ทักษะทางคณิตศาสตร์ ดนตรี และทักษะทางสังคม เช่นเดียวกับสมองในส่วนข้อ 2 คือ Corpus Callosum จะมีความแตกต่างกันอย่างสมบูรณ์ระหว่างเพศหญิงและเพศชาย

จากการศึกษาของแซนด้ายังบอกอีกว่า จากโครงสร้างของสมอง โดยเฉพาะในส่วนข้อ 3 Prefrontal Cortex (ซึ่งอยู่บริเวณด้านหลังหน้าผากจากมวงมองศรีระภายนอก) ทำให้เพศชายเมื่อโตขึ้น จะมีความโผงผาง คุณด้นกว่าเพศหญิง แกรมเมื่อนานวันเข้า ก็มีโอกาสเสียเนื้อเยื่อที่ช่วยในการควบคุมตนเอง ขณะที่เพศหญิงกลับมีการพัฒนาเนื้อเยื่อในส่วนนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เราเห็นการพัฒนาของสมองส่วนนี้จาก คุณแม่ คุณป้า คุณย่า คุณยาย ที่จะมีความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้นตามวัย จากผลงานเรื่องนี้จึงเป็นแหล่งอ้างอิงที่ดี เพื่อนำไปสู่การศึกษาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บอื่นๆที่มีผลมาจากความผิดปกติของสมอง เช่น ออทิสติก อัลไซเมอร์ รวมไปถึงโรคจิตเภท ซึมเศร้า ช่วยเป็นแสงนำทางเราไปสู่การป้องกัน รักษาโรคเหล่านี้ได้มากขึ้นในอนาคต

และมีตัวอย่างคนไขรายหนึ่ง ที่เปิดเผยเพื่อเป็นกรณีศึกษาโดยมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย สหรัฐอเมริกา โดยนายแพทย์ยอนห์ แวน เดอมีต กล่าวว่ามีเด็กหญิงวัยประถมคนหนึ่งมาพบจิตแพทย์ ด้วยปัญหาไม่สามารถเรียนคณิตศาสตร์ได้ แต่เด็กมีทักษะทางภาษาศาสตร์ที่ดีมาก โดยเป็นตัวแทนชุมชนในการกล่าวสุนทรพจน์ เป็นนักพูด เรียนวรรณคดี และภาษาศาสตร์ได้ดี ตอนหลังครู ผู้ปกครอง และเด็ก ก็ร่วมกันหาทางออกโดยการเปลี่ยนวิธีการเรียนคณิตศาสตร์แบบปกติทั่วไป เป็นการเรียนโดยใช้สัญลักษณ์เชิงภาษาศาสตร์ที่เด็กมีความชำนาญ คือสื่อสารในแบบที่เด็กเข้าใจ ซึ่งต่อมาเด็กก็สามารถเรียนคณิตศาสตร์จนสามารถสอบได้คะแนนดีเยี่ยมตามมาทีหลังได้

ซึ่งกล่าวโดยสรุปว่า ความเชื่อที่ว่าความสามารถทางสมองของเด็กหญิงและชายนั้น มีความแตกต่างกันที่เห็นได้ชัดคือวัยประถม เป็นสมมติฐานที่มีการศึกษามากพอ แต่ในโลกยุคสมัยใหม่ที่มีการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง มีการวิจัยศึกษาและพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ รวมถึงการมีพฤติกรรมสุขภาพของแม่ตั้งแต่ตั้งครรภ์ มีการอบรมเลี้ยงดูที่ดี ถึงแม้ว่าระหว่างเพศหญิงและชายจะมีลักษณะสมองที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ได้หมายถึงว่าจะมองไม่เห็นแนวทางที่จะมีการส่งเสริมให้เด็กมีทักษะในสิ่งที่เด็กไม่มีพื้นฐานความชำนาญให้มีขึ้นมาได้ ตัวอย่างที่กล่าวถึงก็อาจจะเป็นแนวทาง

ให้ผู้ปกครองหลายคนได้เรียนรู้ว่า ลูกหลานของเราสามารถที่จะพัฒนาการเรียนรู้ให้ชำนาญขึ้นมาใหม่ได้ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมเสริมต้นทุนที่เขาเหล่านั้นมีอยู่ให้มีมากยิ่งขึ้นต่อไปอีก

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติและการอ่านร่วมกัน

ความหมายของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การสอนภาษาแบบธรรมชาติเกิดจากความเชื่อว่า เด็กเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติตามชีวิตจริง เป็นการสอนภาษาแบบบูรณาการทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนให้แก่เด็กพร้อมกันอย่างมีความหมาย สอดคล้องเหมาะสมกับวัย และเน้นให้เด็กกระทำด้วยตนเองซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็ก และมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กู๊ดแมน (Goodman, 1986 อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551 : 117) ให้ความหมายของการสอนภาษาแบบธรรมชาติว่า เป็นการสอนภาษาที่ต้องสอนรวมกันระหว่าง การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เนื่องจากการฟังเป็นฐานของการพูดและการอ่าน ส่วนการอ่านเป็นฐานของการเขียนแต่ละทักษะจะเสริมการเรียนรู้ของกันและกัน การเรียนรู้ภาษาที่ดีจึงต้องบูรณาการทักษะทั้งหมดเข้าด้วยกัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2555 : 51) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นการสอนภาษาที่สื่อความหมายกับเด็ก ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนเด็กจึงจะสามารถเรียนรู้ภาษาได้ดีและเด็กควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษา มีการจัดสื่อเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่นได้อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด ไม่ใช่การทำแบบฝึกหัด

ฉันทนา ภาคบงกช (2549 : 25) กล่าวถึง การสอนภาษาแบบธรรมชาติว่า หมายถึง การสอนเด็กให้เรียนรู้ภาษาจากประสบการณ์ที่มีความหมาย โดยเด็กได้รับการสนับสนุนกำลังใจจากผู้ใหญ่และได้แบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่ในการพูด ฟัง อ่าน และเขียน ทั้งนี้การเรียนรู้ภาษาจะง่ายและสนุกถ้าเด็กเข้าใจมีประสบการณ์ตรง และได้อภิปรายพูดคุยในบรรยากาศที่อบอุ่นและยอมรับ

จากการศึกษาความหมายการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สรุปได้ว่าเป็นการสอนภาษาแบบบูรณาการทักษะการพูด ฟัง อ่าน และเขียนเข้าไว้ด้วยกัน เป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวันของเด็ก ผู้ใหญ่มีบทบาทเป็นแบบอย่างที่ดีในการเรียนรู้ภาษา

ความสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การสอนภาษาแบบธรรมชาติจะทำให้เด็กได้เรียนรู้การใช้ภาษาทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนไปตามธรรมชาติ อย่างมีความหมาย สอดคล้องเหมาะสมกับวัย โดยไม่แยกว่าต้องอ่านก่อน หรือเขียนก่อน แต่จะเน้นให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง เช่น อ่านนิทาน เล่าเรื่องราว ฟังนิทานที่ครูหรือเพื่อนเล่า เขียนคำที่ตนสนใจจากเรื่องที่ได้อ่านหรือได้ฟัง ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความสำคัญไว้ดังนี้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 : 118) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติทำให้เด็กได้แสดงออกโดยไม่กลัวผิด มีแบบอย่างที่ดีในการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนจากผู้ใหญ่ การเรียนรู้ภาษาของเด็กจะง่ายและสนุกถ้าได้มีประสบการณ์ตรง มีโอกาสได้อภิปรายพูดคุยในบรรยากาศที่อบอุ่นยอมรับเด็ก เด็กจะเรียนรู้ภาษาได้ดีถ้าเข้าใจทั้งหมดช่วยให้เด็กเรียนอย่างมีความสุขและใฝ่เรียนด้วยตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ (2555 : 52) กล่าวว่า แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นวิธีการที่ช่วยให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้ภาษาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่สร้างทัศนคติต่อต้านการเรียนอ่านเขียนเพราะถูกบังคับ ในทางตรงกันข้ามเด็ก ๆ จะให้ความสนใจในกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับภาษาไม่ว่าจะเป็นการฟัง การพูด การอ่านหรือการเขียนโดยไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังเรียน ทั้งนี้เพราะเป็นหลักสำคัญของการสอนภาษาอยู่ที่การให้ตัวเด็กได้ใช้สื่อภาษาทุก ๆ ทักษะอย่างมีความหมายคือเด็กสามารถเชื่อมโยงความคิดจากพื้นฐานประสบการณ์เพื่อความเข้าใจภาษาและนำความคิดนั้นไปใช้ในการสื่อสารได้จริง

ฉันทนา ภาคบงกช (2549 : 2-4) กล่าวถึง ความสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม การสอนภาษาต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เด็กได้คุ้นเคยกับการใช้ภาษาอย่างมีความหมายและเป็นองค์รวม ตัวหนังสือที่ปรากฏในห้องเรียนต้องมีเป้าหมายในการใช้จริงๆ หนังสือที่ใช้จะต้องเป็นหนังสือที่ใช้ภาษาที่มีความหมายสมบูรณ์ในตัว ไม่แบ่งเป็นทักษะย่อยๆ และจะต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมด้วย

2. การสื่อสารที่มีความหมาย การสอนภาษาควรให้เด็กมีโอกาสสื่อสารโดยมีพื้นฐานจากประสบการณ์จริงที่มีความหมายต่อเด็ก ครูจะต้องจัดเวลาให้เด็กมีโอกาสอ่านเขียนอย่างมีจุดมุ่งหมายจริงๆ ไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการฝึกหัด และให้เด็กได้ใช้เวลาในการอ่านและเขียนตามโอกาสตลอดทั้งวัน โดยไม่ต้องกำหนดตายตัวว่าช่วงเวลาใดต้องอ่าน หรือช่วงเวลาใดต้องเขียน

3. การเป็นแบบอย่าง การสอนภาษาจะต้องให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาในความมุ่งหมายต่างๆ ครูต้องอ่านและเขียนโดยมีจุดมุ่งหมายในการใช้จริงๆ ให้เด็กได้เห็น เช่น เพื่อการสื่อสาร เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อค้นหาวิธีการ ฯลฯ นอกจากนี้ครูยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นว่าการอ่านเป็นเรื่องสนุก เพื่อสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการอ่าน

4. การตั้งความคาดหวัง การสอนภาษาจะต้องเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับที่เด็กเรียนรู้ที่จะพูด ครูควรเชื่อมั่นว่าเด็กจะสามารถอ่านและเขียนได้ดีขึ้นและถูกต้องยิ่งขึ้น เด็กมีความสามารถในการอ่านและการเขียนตั้งแต่ยังอ่านและเขียนไม่เป็น ดังนั้น เด็กจึงควรได้รับโอกาสที่จะอ่านและเขียนตั้งแต่วันแรกที่มาโรงเรียน และที่สำคัญคือครูไม่ควรคาดหวังให้เด็กอ่านและเขียนได้เหมือนผู้ใหญ่

5. การคาดคะเน การสอนภาษาควรให้เด็กมีโอกาสที่จะทดลองกับภาษา สร้างสมมุติฐานเบื้องต้นของตน และมีโอกาสเดาหรือคาดคะเนคำที่จะอ่าน และมีโอกาสคิดประดิษฐ์สัญลักษณ์และคิดสะกดเพื่อการเขียน

6. การให้ข้อมูลย้อนกลับ การสอนภาษาควรตอบสนองความพยายามในการใช้ภาษาของเด็กในทางบวก ยอมรับการอ่านและการเขียนของเด็กกว่าเป็นสิ่งที่มีความหมายแม้ว่ายังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ และพยายามตอบสนองเด็กให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ ครูอาจให้เด็กได้เห็นตัวอย่างที่ถูกต้องอย่างเป็นทางการ เช่น การอ่านหนังสือเล่มที่เด็กชอบอ่านให้เด็กฟังในโอกาสอื่นๆ หรือเขียนให้ดูเมื่อมีการสนทนาในกลุ่มใหญ่ เป็นต้น

7. การยอมรับนับถือ การสอนภาษาจะต้องตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ว่าเด็กเรียนรู้การอ่านและเขียนอย่างแตกต่างกัน ตามช่วงเวลา และอัตราที่แตกต่างกัน ครูต้องศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ศึกษาความสนใจ ความสามารถ และสอนเด็กตามความสามารถที่แตกต่างกันของเด็ก เด็กต้องได้ตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ในช่วงเวลาเดียวกันเด็กไม่จำเป็นต้องทำกิจกรรมอย่างเดียวกัน หรือทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอน เพราะการเรียนรู้ภาษาไม่มีลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตายตัว

8. การสร้างความรู้สึกเชื่อมั่น การสอนภาษาต้องส่งเสริมให้เด็กรู้สึกปลอดภัยที่จะคาดคะเนในการอ่านหรือเขียน แม้ว่าไม่เคยอ่านหรือเขียนมาก่อน ครูต้องทำให้เด็กไม่กลัวที่จะขอความช่วยเหลือด้านการอ่านและเขียนเมื่อจำเป็น เด็กต้องไม่ถูกตราหน้าว่าไม่มีความสามารถในการอ่านและเขียน ดังนั้นการสอนภาษาจึงต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการและความสามารถของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถที่จะอ่านและเขียนได้

จากการศึกษาความสำคัญของการสอนแบบธรรมชาติสรุปได้ว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาได้อย่างมีความสุขมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เพราะเด็กได้เรียนในสิ่งที่มีความหมายและมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันทำให้เด็กเข้าใจได้ง่ายโดยไม่ต้องบังคับ อีกทั้งเด็กได้รับการส่งเสริมภาษาครอบคลุมทุกด้าน ครูและผู้ปกครองให้กำลังใจในการใช้ภาษาของเด็กปฐมวัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) มีทฤษฎีพื้นฐานมาจากทฤษฎีที่ว่าด้วยธรรมชาติของภาษา และทฤษฎีที่ว่าด้วยธรรมชาติของการเรียนการอ่าน การเขียนในระบบภาษา ดังที่ บุษบง ดันติวงษ์ (2549 : 143-150) กล่าวไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบของภาษา ประกอบด้วย 3 ระบบ คือ ระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์ และระบบเสียง ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความหมายเป็นหัวใจของภาษา ส่วนไวยากรณ์และเสียงเป็นเพียงส่วนประกอบ เด็กจะไม่พยายามอ่านและเขียนด้วยการสะกดคำไปทีละตัว แต่จะคิดคำที่สื่อ

ความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น การสอนอ่านเขียนสำหรับเด็กปฐมวัยจึงไม่ควรแยกออกเป็นทักษะเดียว แต่ควรให้เด็กได้สำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัวและใช้กระบวนการอ่านเขียนเพื่อสิ่งที่เด็กสำรวจ ครูจึงสอนทักษะที่จำเป็นต่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันของเด็ก ครูมีหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมที่สร้างประสบการณ์ทางภาษา เชิญชวนให้เด็กเรียนรู้ภาษาจากประสบการณ์

2. ทฤษฎีที่ว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร ทฤษฎีนี้เชื่อว่าภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่ไม่สามารถสื่อสารความหมายทุกอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสื่อความหมายจึงจำเป็นต้องใช้สัญลักษณ์ เพื่อสื่อความหมายและถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ หลายรูปแบบ ด้วยเหตุนี้ การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนด้านภาษาตามแนวความเชื่อของทฤษฎีนี้จึงรวมกับศิลปะ ดนตรี และละครเป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอน ถ้าเด็กไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวจากภาษาได้ครบถ้วน เด็กก็จะสามารถคาดคะเนเรื่องราวจากท่าทาง ภาพประกอบหรือดนตรีที่เข้ากับเหตุการณ์สำคัญของเรื่องได้

3. ทฤษฎีที่ว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา ทฤษฎีนี้เชื่อว่าทุกคนต้องสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับใช้ต่อไป ความก้าวหน้าในการใช้ภาษาไม่ว่าในด้านใด ต้องอาศัยองค์ประกอบทางภาษาหลายด้าน เช่น ความก้าวหน้าในการอ่านเกิดจากการได้ฟังคำสั่ง และฟังนิทาน การได้พูดคุยกับเพื่อนและการได้พยายามเขียนถ่ายทอดประสบการณ์ เนื่องจากการอ่านเขียนจะช่วยให้เด็กเห็นการคาดคะเนลักษณะต่างๆ ตามความคิดของผู้อื่น ซึ่งเด็กจะเข้าใจความหมายของเรื่องมากขึ้น การคาดคะเนซึ่งเป็นประสบการณ์จากการอ่านจะช่วยในการสื่อความหมายเมื่อเด็กเขียน การสื่อความหมายซึ่งเป็นประสบการณ์จากการเขียนช่วยในการคาดคะเนเมื่อเด็กอ่าน การอ่านและเขียนจึงเป็นระบบที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน

เพียเจท์ (Piaget, 1955 อ้างถึงใน สุภวรรณ ฤทธิคุปต์, 2550 : 23) กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้จากกิจกรรมการเคลื่อนไหวของตนเองและการได้สัมผัสกับสิ่งของภายนอก เด็กจะคิดสร้างความรู้ขึ้นภายในตนหรืออีกนัยหนึ่งเด็กจะต้องเป็นผู้กระทำ (Active) ในการเรียนรู้ในการคิด การเรียนมิใช่เป็นสิ่งที่เป็นการรับเข้าเฉย ๆ (Passive)

กู๊ดแมน (Goodman, 1986 อ้างถึงใน สุภวรรณ ฤทธิคุปต์, 2550 : 23-24) ได้อธิบายแนวทฤษฎีที่สนับสนุนแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ 4 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ (A Learning Theory) การเรียนรู้ภาษาจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ คือ

1.1 การเรียนรู้ภาษาจะง่ายและสามารถเข้าใจได้ต้องเรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.2 ภาษาที่มนุษย์ใช้เกิดขึ้นจากองค์ประกอบหรือความต้องการส่วนบุคคลและตามภาวะสังคมเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารให้เข้าใจกัน

1.3 การเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นในขณะที่ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจภาษานั้น ๆ โดยอยู่ในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้สามารถเรียนรู้ทุกทักษะร่วมกันอย่างบูรณาการ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและใช้ภาษาได้ตามธรรมชาติ

1.4 การพัฒนาการเรียนรู้ภาษาของแต่ละคนจะพัฒนาไปตามลำดับตามความสามารถของผู้เรียนนั้น ๆ

1.5 การเรียนภาษาเป็นการเรียนรู้เพื่อให้ได้ความหมาย ภาษาจะเกิดขึ้นตามความคิดของผู้ที่กำลังใช้ภาษานั้น ๆ และความคิดต่าง ๆ ก็อาจพัฒนาต่อไปได้จากการใช้ภาษารูปแบบต่าง ๆ

1.6 พัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนแต่ละคนขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้ประสบการณ์เดิม สภาพความเป็นจริงในสังคมล้วนเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนรู้ภาษา พัฒนาการใช้ภาษาได้อย่างดี

2. ทฤษฎีทางภาษา (A Language Theory) การเรียนการสอนแบบธรรมชาติ มีพื้นฐานความเชื่อมาจากทฤษฎีทางภาษาหลายทฤษฎีด้วยกัน Goodman กล่าวว่า นักภาษาศาสตร์บางคนเชื่อว่า การใช้ภาษาบางครั้งขึ้นอยู่กับผู้ใช้ และระดับของผู้ใช้ แต่สำหรับแนวปรัชญาการสอนแบบธรรมชาติ (Whole Language) ครูผู้สอนต้องถือว่ามาตรฐานหรือภาษาท้องถิ่น (Dialects) คือ ภาษาเหมือนกันจะต้องเป็นที่ยอมรับในชั้นเรียน แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้สอนจะไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามมาตรฐาน ผู้สอนจะต้องมีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างเฉลียวฉลาดไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความกลัวผิดอยู่ตลอดเวลาจะเป็นการสกัดกั้นพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน

3. แนวทฤษฎีทางการสอน (A View of Teaching) การเรียนภาษาจะได้ผลดีถ้าหากมีวิธีการสอนที่ดีและเหมาะสม ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้ใช้นโยบายการสอนภาษาแบบธรรมชาติจะต้องเป็นผู้มีความเข้าใจการเรียนรู้ภาษาของเด็กแต่ละคน สามารถจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนให้เด็ก ๆ สนใจ ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำให้กำลังใจในการสร้างสรรค์งานแต่ละชิ้นของเด็ก ๆ พร้อมให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน แต่จะไม่บังคับหรือจำกัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ครอบงำสิ่งที่เด็กกระทำอยู่ในขอบเขตของการเรียนรู้และสร้างสรรค์งานถูกต้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้

4. แนวการสร้างหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน (A View of Curriculum) การจัดการเรียนการสอนของแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

4.1 การประสมประสานแนวคิดต่าง ๆ (Integration)

4.2 ความสามารถในการเลือกใช้ภาษาของตนเอง (Choice and Ownerships)

4.3 การใช้ภาษาเข้าไปสอนแทรกทุกวิชา (Language Across Curriculum)

4.4 เนื้อหาลำคัญในแต่ละบทเรียน (Thematic Unit)

จากแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ต้องอาศัยทฤษฎีว่าด้วยระบบของภาษา คือ ระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์ และระบบเสียง ทฤษฎีที่ว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร ทฤษฎีที่ว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา ทฤษฎีการเรียนรู้จะทำให้การเรียนรู้ภาษาง่ายและสามารถเข้าใจได้ต้องเรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งแนวทฤษฎีทางการสอนหากมีวิธีการสอนที่ดีและเหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนให้เด็ก ๆ สนใจ ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำให้กำลังใจ จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การจัดกิจกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นแนวทางการสอนที่ทำให้เด็กได้ทราบถึงจุดประสงค์ในการอ่าน การเขียน การพูดและการฟัง ซึ่งมีผู้ให้แนวทางการจัดกิจกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ดังนี้

บังอร พานทอง (2549 : 6-9) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ว่าจะต้องแจ้งให้เด็กทราบจุดประสงค์ในการอ่าน การเขียนการพูดและการฟัง และการใช้ทักษะทั้งสี่จะต้องมีการใช้อย่างบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน โดยต้องคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียน ไม่ยึดหนังสือแบบเรียนเพียงเล่มเดียว แต่ควรเป็นบทเรียนที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมเข้ามาช่วยในการเรียนรู้ โดยสามารถสรุปการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติได้ ดังนี้

1. เด็กจะเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนและการวางหลักสูตร ครูผู้สอนต้องค้นหาความสนใจและพื้นความรู้ของเด็ก แล้วนำมาเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมที่จะรู้จักเด็กอาจทำได้ด้วยการสัมภาษณ์ ให้เด็กเล่าประสบการณ์ส่วนตัว หรือทำสมุดภาพเกี่ยวกับครอบครัวตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กสนใจ

2. ครูควรอ่านหรือเล่าเรื่องที่นำเสนอให้เด็กฟังเสมอ ๆ เลือกเรื่องที่นำเสนอ ผ่งคติสอนใจหรือมีแบบแผนการใช้ภาษาที่ดี ในระหว่างเล่าหรืออ่านควรจะหยุดบางครั้งเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดตามหรือเพิ่มเติมประสบการณ์ของตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง เด็กจะตื่นตัวตลอดเวลา ได้รับฟังตัวอย่างภาษาดี ๆ เป็นประจำเด็กจะเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ในการเรียนหรือช่วยในการทำ ความเข้าใจในการอ่าน

3. เด็กควรมีโอกาสอ่านหนังสือทุกวัน โดยเฉพาะวรรณกรรมที่ดีมีคุณค่า บทความที่ติดตลอดจนสิ่งพิมพ์ทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร โปสเตอร์ และหนังสือประเภทคาดเดาได้ (Predictable) หรือรูปภาพสวยงามก็จะช่วยได้ดียิ่งสำหรับผู้เริ่มเรียน นอกจากนี้ควรมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอ่านของเด็ก ได้แก่

3.1 การอ่านหนังสือร่วมกัน (Shared Book Experience) ซึ่งเป็นกิจกรรมในครอบครัว โดยบิดามารดาอ่านหนังสือให้ลูกฟังบ่อย ๆ จะเป็นโอกาสที่บุคคลในครอบครัวได้มีกิจกรรมร่วมกัน

3.2 การอ่านวรรณคดีเป็นกลุ่ม (Literature Group) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนทุกระดับ ผู้สอนควรเลือกหาหนังสือที่น่าสนใจอย่างน้อย 5 - 6 เรื่องในแต่ละครั้งที่สอน แต่ละเรื่องควรมีจำนวนเท่ากับสมาชิกในกลุ่มควรเป็นเรื่องที่让孩子们สนใจ ระดับความยากควรให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็ก จากนั้นแบ่งกลุ่มเด็ก ครูแนะนำหนังสือแต่ละเล่มแล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกหนังสือเรื่องที่พอใจอ่านเรื่องร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือหรืออธิบายเพิ่มเติมแล้วให้แต่ละกลุ่มออกมาพูดให้เพื่อน ๆ ในห้องเรียนฟัง จะทำให้เด็กอื่น ๆ ได้ทราบเรื่องที่ต่างออกไปและเกิดความสนใจต้องการอ่านด้วยตนเองเพิ่มเติม

3.3 การช่วยเหลือในการอ่าน (Assisted Reading) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับช่วยผู้อ่านที่มีปัญหาหรือผู้ที่เริ่มอ่าน ครูจะอ่านพร้อมกับเด็กทำให้เด็กมีกำลังใจและความพยายามมากขึ้น นอกจากนี้ก็ควรเลือกหนังสือที่เหมาะสมไม่ยากจนเกินไปจะทำให้ผู้อ่านมีกำลังใจและสามารถอ่านตามเพื่อน ๆ ได้เช่นกัน

3.4 การอ่านในใจอย่างต่อเนื่อง (Sustained Silent Reading) จะใช้ช่วงเวลาประมาณวันละ 5-10 นาที ให้เด็กและครูผู้สอนหาสิ่งที่ตนสนใจนำมาอ่านในช่วงเวลานี้ ครูผู้สอนอาจเตรียมบทความสั้น ๆ สำรองไว้บ้างเพื่อใช้กรณีที่เด็กบางคนไม่เตรียมมา ในบางครั้งอาจเรียกเด็กคนใดคนหนึ่งหรืออาสาสมัครขึ้นมาเพื่อเล่าเรื่องที่อ่านแล้ว ให้โอกาสทุกคนซักถามหรือเพิ่มเติมรายละเอียดหากเด็กมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ

4. ให้เด็กมีโอกาสเขียนมากที่สุด โดยอาจจะเริ่มจากการเขียนสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเอง หรือสิ่งที่เด็กมีประสบการณ์มาบ้างแล้ว ซึ่งเรียกว่าการเขียนตามสภาพจริง (Authentic Writing) แล้วจึงเริ่มยากขึ้นในรูปแบบการเขียนแบบอื่นๆ เช่น อาจให้ทำกิจกรรมประจำด้วยการเขียนบันทึกประจำวัน (Journal) เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของตนเองภายในโรงเรียนหรือเหตุการณ์ที่พบในแต่ละวันอาจมีการจัดที่สำหรับเขียนบันทึกประจำวัน (Journal) ระหว่างครูและเด็กไว้ที่มุมหนึ่งของห้องเรียนซึ่งจะเป็นแหล่งสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนได้อีกรูปแบบหนึ่ง

5. การเฝ้าดูพฤติกรรมของเด็ก (Kid-Watching) เป็นกิจกรรมที่ Goodman จัดขึ้นเพื่อเป็นการเฝ้าดูพัฒนาการของเด็ก ซึ่งสามารถทำได้ทั้งเด็กเล็กและเด็กโตดูว่าแต่ละคนมีจุดบกพร่องอย่างไร ครูผู้สอนจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นและตรงจุด การเฝ้าดูพฤติกรรมของเด็กจะต้องทำอย่างสม่ำเสมอ กำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลและแก้ไขเป็นช่วง ๆ ต่อไป

6. การสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติมุ่งเน้นให้เด็กร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับแนวการสอนแบบร่วมมือ (Co-Operative Teaching) เป็นการฝึกให้เด็ก

ได้รู้จักการร่วมมือกันทำงานแต่ละคนรู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์สูงสุด และประการสำคัญเด็กอายุรุ่นเดียวกันบางครั้งสามารถสื่อสารกันเองได้ดีกว่าการที่สื่อสารกับครูผู้สอนซึ่งก็จะเป็นการแบ่งเบาภาระของครูได้ระดับหนึ่ง แต่ครูที่ดีควรมีวิธีการในการตรวจสอบเช่นกัน

ไรเนส และเคนดี้ (Raines and Canady, 1990 อ้างถึงใน บังอร พานทอง, 2549 : 44-48) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่กำลังเป็นที่นิยมและแพร่หลายไปทั่วโลก แต่ละประเทศจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์สภาพแวดล้อม เพื่อพัฒนาการทางภาษาโดยเฉพาะทางด้านการอ่านไว้ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและให้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ ได้แก่

1.1 ครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวัน หนังสือนี้นำมาจากมุมห้องสมุด หรือมุมหนังสือ เมื่ออ่านเสร็จแล้วนำไปไว้ที่มุมห้องสมุดตามเดิม เด็ก ๆ จะตามไปอ่าน เด็กยังอ่านไม่ออกแต่เด็กอ่านเรื่องจากภาพและจากความจำที่ครูอ่านให้ฟัง

1.2 หนังสือที่เลือกเข้ามุมห้องสมุด ถ้าเป็นหนังสือภาพที่ไม่มีคำก็จะดี เพราะเด็กจะอ่านเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือถ้าเป็นหนังสือที่มีคำหรือตัวหนังสือพิมพ์ควรวใหญ่ชัดเจนเนื้อเรื่องควรเป็นเรื่องง่าย ๆ มีคำซ้ำที่เด็กทาบได้ หนังสือที่ครูอ่านให้ฟังหลายครั้งครูอาจจะนำเล่มเก่ามาอ่านอีก ถ้าเด็กขอร้องการอ่านหนังสือให้เด็กฟังอีก อาจจะอ่านในช่วงเวลาเล่นเสรีตามมุมครูอ่านให้เด็กกลุ่มเล็ก ๆ 4-5 คนฟัง ถ้าครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังทั้งชั้นในช่วงเวลากิจกรรมรวมกลุ่มเป็นการอ่านร่วมกัน (Shared Reading) ครูสามารถใช้หนังสือเล่มใหญ่ (Big Book) ซึ่งพิมพ์ขยายจากหนังสือธรรมดาจะช่วยให้เด็กทั้งกลุ่มเห็นภาพตัวหนังสือได้ชัดเจน ถ้าไม่มีหนังสือเล่มใหญ่ควรเลือกหนังสือที่มีภาพชัดเจนและพยายามถือหนังสือให้เด็กทุกคนมองเห็นได้

1.3 ครูสนทนาอภิปรายเกี่ยวกับตัวหนังสือให้เด็กได้คิด พูดออกความเห็น เช่น ให้ทายเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไป ให้เด็กร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย

1.4 ครูให้เด็กได้แสดงกิจกรรมเกี่ยวกับภาษา เช่น ให้เด็กออกมาเล่าเรื่องที่อ่าน (Retell) หรือให้เด็กแสดงท่าทาง เล่าเรื่องราวจากหนังสือ

1.5 ครูพยายามหาสิ่งของที่มีตัวหนังสือมาวางให้เด็กเล่น ตามมุมต่าง ๆ เช่น ก่อของยาสีฟัน ก่อของนม และสิ่งของที่มีอักษรป้ายชื่อชัดเจน

2. กิจกรรมการเล่นเสรี การเล่นเสรีตามมุมหรือศูนย์ต่าง ๆ เช่น มุมบ้าน มุมบล็อกมุมคณิตศาสตร์ มุมวิทยาศาสตร์ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการสอนภาษาธรรมชาติเพราะทุกวันเด็กมีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเลือกเล่นกิจกรรมมุมใดและในแต่ละมุมจะมีวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมภาษา

3. การสอนเป็นหน่วยบูรณาการ การสอนภาษาแบบธรรมชาติจะใช้วิธีสอนเป็นหน่วยบูรณาการที่สัมพันธ์กับวิชาต่าง ๆ และสัมพันธ์กับชีวิตและประสบการณ์ของเด็กเด็กเรียนรู้ภาษาโดยวิธีธรรมชาติตลอดเวลาจากสภาพแวดล้อมที่เด็กอยู่ทั้งที่บ้านและโรงเรียน เด็กจะจดจำและเรียนรู้ภาษา ความหมาย ความรู้สึกต่าง ๆ ไปพร้อมกันและการที่เด็กมีโอกาสอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยภาษา และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือครู ได้รับประสบการณ์โดยตรงจากสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ครูเป็นแบบอย่างที่ดี เด็กได้รับการยอมรับส่งเสริมให้กำลังใจ เด็กจะสามารถพัฒนาภาษาด้านการอ่านอย่างเป็นธรรมชาติในบรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียดหรือบีบบังคับ เด็กจะมีความสุขและเกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และมีความมั่นใจในการอ่านมากขึ้น

จากการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมตามแนวการสอนนี้ เน้นการเรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมาย โดยให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางภาษา ฟัง พูด อ่านและเขียนไปพร้อม ๆ กัน ไม่แยกเป็นทักษะย่อย ถึงแม้ว่าจะเน้นที่ทักษะหนึ่งทักษะใดเป็นพิเศษก็ตาม ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางและอาศัยประสบการณ์เดิมของเด็กให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษา เป็นการเรียนที่สนับสนุนให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเองในการที่จะใช้ภาษาเนื่องจากมีครูที่เข้าใจในพัฒนาการและความสนใจของเด็ก รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านในระดับต่อไปได้เป็นอย่างดี

บทบาทครูตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ ครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสอน โดยจะเป็นผู้จูงใจให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเด็กจะมีโอกาสในการพูดหรือเล่าในสิ่งที่ตัวเองเห็นมา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงบทบาทครูตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ไว้ดังนี้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 : 126) กล่าวถึงบทบาทครูตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ว่า ปฏิสัมพันธ์ของครูในระหว่างการเรียนการสอน ครูต้องเป็นผู้สร้างความมั่นใจในการอ่านเขียนให้แก่เด็กโดยตรง การที่ครูจูงใจให้เด็กเรียนรู้ภาษาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว สร้างให้เด็กเห็นประโยชน์จากการอ่านสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับ เช่น อ่านป้ายโฆษณา อ่านฉลากยา อ่านพาดหัวข่าวตัวโต แล้วเปิดโอกาสให้เด็กบอก พูด เล่าสิ่งที่พบเห็นด้วยการให้กำลังใจ ไม่ตำหนิเมื่อเด็กพูดผิดอ่านผิด หรือเขียนผิด มีแต่กำลังใจให้โอกาสเด็กกล้าพูดกล้าเขียน การสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นกิจกรรมร่วมระหว่างครูกับเด็ก โดยครูเป็นผู้สร้างให้เด็กแสดงออกถึงการใช้ภาษา สนับสนุนให้กล้าพูดกล้าทำเพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ภาษา

นันทนา ภาคบงกช (2549 : 1) ได้กล่าวถึง บทบาทครูในการสอนภาษาแบบธรรมชาติดังนี้

1. รักเด็กและเข้าใจพัฒนาการเด็ก
2. รู้หลักการจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้กับเด็ก สามารถจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก
3. ให้โอกาสเด็กฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อให้เด็กแต่ละคนพัฒนาไปตามศักยภาพ
4. เป็นแบบอย่างของการอ่านการเขียน โดยแสดงให้เห็นว่าครูเองก็สนุกกับการอ่านการเขียน เช่น มีการนำหนังสือต่างๆ จากบ้านมาอ่านให้เด็กฟัง และให้เด็กเห็นแบบอย่างการเขียนสื่อความหมาย เป็นต้น
5. นำประสบการณ์เดิมของเด็กมาใช้
6. นำประสบการณ์ภายนอกห้องเรียนเข้ามาไว้ในชั้นเรียน เช่น พาเด็กไปร้านขายของแล้วนำสิ่งที่ประทับใจมาพูดคุยเพื่อนำเข้าสู่การเรียนการสอน
7. จัดเวลา อุปกรณ์และเตรียมสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์

จากการศึกษาบทบาทครูตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สรุปได้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญตามแนวการสอนภาษาธรรมชาติ เพราะเป็นผู้จูงใจให้เด็กได้ใช้ภาษา เป็นผู้สร้างความมั่นใจในการอ่านเขียนให้แก่เด็ก จัดสภาพแวดล้อมและเตรียมสื่อให้เด็กเห็นประโยชน์จากการอ่านสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการอ่านอีกด้วย

ความหมายของกิจกรรมการอ่านร่วมกัน

กิจกรรมการอ่านร่วมกันเป็นกิจกรรมที่จัดทำเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

โฮดเวย์ (Holdaway, 1979 อ้างถึงใน ประเสริฐ บุญเกิด, 2550 : 7-8) กล่าวถึง กิจกรรมการอ่านร่วมกัน หรือครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังและเด็กร่วมอ่านด้วย เป็นวิธีการที่ครูชั้นเด็กเล็กใช้ โดยได้แนวคิดจากการอ่านหนังสือให้ฟังก่อนนอน ช่วงเวลาที่ครูอ่านออกเสียงให้เด็กฟังเป็นช่วงเวลาที่ดีสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกระหว่างครูกับเด็ก เป็นเวลาที่เด็กอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นสุขและปลอดภัยกระบวนการอ่านหนังสือร่วมกันเป็นกระบวนการที่ครูใช้หนังสือเด็กที่ทำเป็นเล่มขนาดใหญ่ครูเป็นต้นแบบการอ่านให้เด็กโดยชี้ไปที่คำขณะอ่านคำนั้น เด็กจะคุ้นเคยกับข้อความ ตัวหนังสือและครูส่งเสริมให้เด็กช่วยกันทายคำหรือวลีต่อไป หรือทายว่าในเรื่องนั้นอะไรจะเกิดขึ้นต่อไปหรือทั้งครูและเด็กอ่านด้วยกัน ในขณะที่มีเด็กหนึ่งคนผลัดกันออกไปชี้คำที่อ่าน

จีวัน (Gwan, 2000 : 20 อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2549 : 6-7) กล่าวถึง กิจกรรมการอ่านร่วมกันไว้ว่า เป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถอ่านภาพเพื่อคาดเดาเนื้อเรื่อง และเมื่อเด็กมองในรายละเอียดเด็กก็สามารถค้นพบสิ่งที่จะช่วยให้เด็กคาดเดาเหตุการณ์เมื่อมีการปิดคำ หรือเมื่ออ่านภาพจากหนังสือเล่มอื่น ๆ

วรรณิ โสมประยูร (2553 : 129) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการอ่านร่วมกันเป็นการอ่านของครูไปพร้อมกันกับเด็ก เด็กจะได้เรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ และจะสังเกตเห็นว่าคำศัพท์แต่ละคำนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร หนังสือที่ใช้ในการสอนเป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางวรรณกรรมและเหมาะสมต่อวัยของเด็ก

นิตยา ประพศิตกิจ (2551 : 4) ได้กล่าวว่าการอ่านร่วมกัน หมายถึง การจัดประสบการณ์การอ่านจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันโดยใช้หนังสือสำหรับเด็กที่มีขนาดใหญ่เพื่อที่จะได้มีการอ่านด้วยกันทั้งครอบครัวระหว่างพ่อแม่กับลูก และโดยเฉพาะในชั้นเรียนปฐมวัยที่มีครูกับเด็กอายุระหว่าง 5-6 ขวบหรือชั้นอนุบาลปีที่ 2 ซึ่งมีความพร้อม โดยร่วมกันอ่านเป็นกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มย่อยก็ได้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 : 122-123) อธิบายความหมายของกิจกรรมการอ่านร่วมกันไว้คือ เป็นการอ่านที่ครูอ่านไปพร้อมกับเด็ก สนทนากับเด็กและให้โอกาสเด็กซักถาม สนทนากันโดยอ่านหนังสือที่เด็กชอบให้เด็กฟัง หรือเล่าเรื่องให้เด็กฟัง การเลือกเรื่องมาอ่านหรือเล่าต้องเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ มีการใช้ภาษาที่ดีเหมาะกับวัยของเด็ก

จากความหมายของกิจกรรมการอ่านร่วมกันที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมการอ่านร่วมกัน หมายถึง การจัดประสบการณ์การอ่านจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก โดยใช้หนังสือเล่มใหญ่ที่เน้นให้เด็กได้เห็นรูปภาพพร้อมกับตัวหนังสือ ซึ่งใช้เทคนิคการอ่านร่วมกันประกอบด้วย การอภิปรายเกี่ยวกับหนังสือ การชี้คำขณะอ่าน การอ่านตามครู การอ่านไปพร้อมๆ กับครู การอ่านแบบต่อเติมคำ การให้ทายเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไป การปิดคำด้วยกระดาษ และการให้เด็กแสดงท่าทาง

ความสำคัญของกิจกรรมการอ่านร่วมกัน

กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นการกระทำหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดทำเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเห็นความสำคัญของการอ่าน และพยายามพัฒนาการอ่านของตนให้ถึงระดับการอ่านเป็น และอ่านจนเป็นนิสัย กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะมีลักษณะสำคัญ กิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านมีหลายแบบซึ่งได้มีผู้เสนอการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่จะมีหลักสำคัญดังนี้

แลมมีและลี (Lamme and Lee, 1990 : 295-297) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการอ่านร่วมกันว่าเป็นการช่วยให้เด็กได้รับการฝึกฝนทักษะทางภาษา เด็กจะกลายเป็นนักอ่านที่มีความสามารถเรียนรู้การอ่านอย่างต่อเนื่อง มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน มีความเชื่อมั่นในตนเองและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น

เด็กจะเป็นนักคิด นักปฏิบัติที่เรียนรู้ภาษาอย่างมีความสุข การอ่านร่วมกันจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการอ่าน เด็กจะเรียนรู้กระบวนการที่ทำให้เกิดความคิด การคาดเดาเหตุการณ์และมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือ และหนังสือ นอกจากนี้การอ่านร่วมกันจะทำให้เด็กอ่านสนุกสนาน เด็กจะได้รับประสบการณ์ที่ควรได้ รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและร่วมมือกัน โดยปราศจากการบังคับ นับว่าเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

กฤษยา ดันดิผลาชีวะ (2551 : 122) อธิบายความสำคัญของกิจกรรมการอ่านร่วมกันว่าการอ่านร่วมกันจะช่วยให้เด็กเรียนรู้กระบวนการเรียนภาษาทำให้เกิดความคิด เกิดการคาดเดาและมีความรู้เกี่ยวกับตัวหนังสือที่พิมพ์ และหนังสือจากการอ่าน การเห็นคำ

วชิราภรณ์ หุมพล (2547 : 6) กล่าวว่า กิจกรรมการอ่านหนังสือร่วมกันเป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่ายและสะดวก ทั้งช่วยจูงใจให้เด็กเกิดความรักหนังสือ อยากติดตามอ่านเรื่องราวที่ได้ฟังด้วยตนเอง

นิศยา ประพุดติกิจ (2551: 17) กล่าวว่า ในระหว่างที่ครูกับเด็กอ่านหนังสือร่วมกันนั้น เด็กเกิดการเรียนรู้ มีดังนี้

1. รู้จักการอ่านตัวหนังสือจากซ้ายไปขวาและการอ่านทีละคำ
2. รู้จักการคาดเดาและสรุปเนื้อเรื่อง
3. มีความสนุกสนานและอยากมีส่วนร่วมจากการสนับสนุนของครู
4. สะสมความรู้สึกลีชอบหนังสือมากขึ้น
5. เพิ่มพูนคำศัพท์
6. ได้พบเห็นตัวอักษรและเสียงในเนื้อเรื่อง
7. สนใจตัวหนังสือ โดยรู้ว่าการเขียนมีช่องว่างหรือมีการเว้นวรรค
8. รู้จักการเรียงลำดับเรื่องราวในนิทาน
9. เข้าใจองค์ประกอบของนิทาน เช่น ตัวละคร จาก การเริ่มเรื่อง การดำเนินเรื่อง และ

การจบเรื่อง

จากการศึกษาความสำคัญของกิจกรรมการอ่านร่วมกัน สรุปได้ว่า กิจกรรมการอ่านร่วมกันมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะทางภาษาเด็กได้รู้จักการช่วยเหลือกัน ร่วมมือกันอ่าน เด็กได้มีความรู้เกี่ยวกับตัวหนังสือ ตัวอักษร ฝึกการคิดคาดเดาเนื้อเรื่อง นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน รู้สึกอยากอ่านหนังสือได้ด้วยตนเองเกิดการรักการอ่านติดจนเป็นนิสัย

แนวทางการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน

กิจกรรมการอ่านร่วมกัน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาให้กับเด็กได้ โดยมีแนวทางในการจัดกิจกรรม ดังนี้

ตามแนวคิดของ บ็อกซ์ (Box, 1990 : 113) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันว่าควรประกอบด้วย การอ่านตลอดเรื่อง มองรูปภาพ หรืออ่านเรื่องดั่ง ๆ โดยไม่หยุด และอาจจะอ่านเรื่องซ้ำ ๆ ซ้ำคำแต่ละคำ ให้เด็กอ่านไปพร้อมกับครู สนับสนุนให้เด็กอ่านหนังสือด้วยกันและชี้คำครูอ่านจนถึงคำสุดท้ายของประโยค และหยุดให้เด็กเติมคำในช่องว่าง

มณีนี ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา (2550 : 1) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันไว้ดังนี้

1. เลือกเรื่องที่น่าสนใจ มีคำซ้ำ หรือเลือกเรื่องที่เด็ก ๆ ชอบ
2. ควรพูดถึงเนื้อหาและภาพรวมให้เด็กฟังก่อน
3. อ่านเรื่องให้เด็กฟัง โดยชี้ที่ได้ตัวอักษรที่ละพยางค์
4. ให้เด็ก ๆ ในกลุ่มผลัดกันอ่านเรื่องซ้ำอีกครั้ง โดยกระตุ้นให้ทุกคนพยายามอ่านทุกคำทุกวลีที่สามารถอ่านได้

5. ในระหว่างการอ่านร่วมกัน สอนให้เด็กรู้จักคำศัพท์ และความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวหนังสือ

6. ชักถามความเห็นของเด็กเกี่ยวกับความรู้สึกรักของตัวละครและเนื้อเรื่อง แล้วเชื่อมโยงเหตุการณ์เข้ากับชีวิตจริง

7. อ่านเรื่องซ้ำหลาย ๆ ครั้ง

จากการศึกษาสรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กได้อ่านร่วมด้วยกัน ได้แก่ ครูอ่านออกเสียงพร้อมกับชี้คำไปด้วย การกระตุ้นให้เด็กอ่านตาม การหยุดอ่านแล้วให้เด็กเติมคำในช่องว่าง สอนคำศัพท์ โดยอ่านเสียงซ้ำหลาย ๆ ครั้ง

รูปแบบการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน

กิจกรรมการอ่านร่วมกันเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กมีความเข้าใจในกาจำตัวหนังสือ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันไว้ดังนี้

วรรณิ โสมประยูร (2553 : 12-13) อธิบายลักษณะสำคัญของการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันไว้ดังนี้

1. เน้นความเข้าใจเนื้อเรื่องมากกว่าการท่องจำตัวหนังสือผ่านการฟังนิทาน เรื่องราวสนทนา ได้ตอบ คิควิเคราะห์ร่วมกับครูหรือผู้ใหญ่
2. ครูแนะนำการอ่านในกลุ่มใหญ่ ใช้หนังสือเล่มใหญ่เห็นชัดเจนทั่วกัน
3. มีหนังสือ วัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไว้อ่านร่วมกันเพื่อได้รับประสบการณ์ทางภาษาอย่างหลากหลาย

4. เนื้อหาที่อ่านควรสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและพยายามเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของเด็กตลอดเวลาเพื่อให้เห็นประโยชน์และความเกี่ยวพันของภาษาเขียนกับชีวิตจริง
5. ขณะที่อ่านควรชี้แนะตามตัวหนังสือประกอบไปด้วย
6. ให้เด็กได้เขียน วาดภาพ ถ่ายทอดสิ่งที่ได้อ่าน ได้เรียนรู้ประสบการณ์ ความประทับใจอย่างอิสระ

วรนาท รักสกุลไทย (2551 : 23-24) ได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันไว้ 5 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมการอ่านร่วมกันเป็นกิจกรรมที่สะท้อนหลักการว่า การสอนอ่านต้องเห็นแบบอย่างการอ่านที่ผู้ใหญ่อ่าน และเด็กได้มีประสบการณ์การอ่านจากสื่อหลาย ๆ ประเภท เช่น นิทาน เพลง คำคล้องจอง เป็นกิจกรรมการอ่านร่วมกันระหว่างครูกับเด็กในกลุ่มใหญ่
2. กิจกรรมสื่อภาษาเป็นกิจกรรมที่สะท้อนหลักการว่า การรับภาษาจะต้องคู่กับการถ่ายทอดทางภาษาเป็นกิจกรรมที่เด็กได้สื่อความหมายของสิ่งที่อ่าน เด็กทำโดยลำพังหรือเป็นกลุ่มย่อย เช่น การวาดภาพ การทำภาพผนัง การแสดงละคร
3. กิจกรรมการอ่านอิสระ เป็นกิจกรรมที่สะท้อนหลักการว่า เด็กแต่ละคนจะเรียนสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอ่านแตกต่างกันในเวลาที่แตกต่างกัน และในขณะที่มีความพร้อมในการอ่านที่แตกต่างกันกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เด็กได้มีโอกาสเลือกอ่านหนังสือตามความสนใจ เด็กอ่านเงียบ ๆ คนเดียว หรือเป็นกลุ่มย่อย ครูช่วยบันทึกสิ่งที่อ่านและให้เด็กเล่าเรื่องหรือพูดคุยเรื่องที่อ่านให้เพื่อนฟัง
4. กิจกรรมการเล่นเกมภาษาเป็นกิจกรรมที่สะท้อนหลักการที่ว่า เด็กควรมีโอกาสได้อ่านในช่วงเวลาต่าง ๆ ตลอดทั้งวัน ซึ่งการอ่านนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมการอ่านอย่างเป็นทางการจากสื่อที่เป็นหนังสือหรือข้อความในสิ่งแวดล้อมนั้นแต่อาจจะเป็นการเล่นเกมที่เกี่ยวข้องกับภาษาในลักษณะต่าง ๆ ด้วย เด็กทำโดยลำพังหรือเป็นกลุ่มย่อย
5. กิจกรรมการอ่านข้อความในสิ่งแวดล้อมตาม โอกาสเป็นกิจกรรมที่สะท้อนหลักการที่ว่า การสอนอ่านควรใช้ข้อความที่ใช้จริงในชีวิตประจำวัน และมีคุณค่าควรแก่การอ่านเป็นการนำเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาเขียนพร้อม ๆ กับเด็กเพื่อไว้ใช้อ่านในห้องเรียน

โฮดเวย์ (Holdaway, 1979 อ้างถึงใน วรณิ โสมประยูร, 2553 : 17-19) ได้กล่าวถึงเทคนิคที่จำเป็นในการสอนอ่านแก่เด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1. การชี้ตัวหนังสือ (Track Print) การที่ครูชี้ตัวหนังสือเพื่อกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการมองและได้ยินเสียงที่ครูอ่านตัวหนังสือ ช่วยให้เด็กมีความเข้าใจทิศทางของการอ่าน ครูอาจเลือกชี้บางประโยคหรือบางคำที่สำคัญ

2. การฝึกให้คิดคาดคะเนเนื้อหาล่วงหน้าจากประสบการณ์ (Think Along) ในขณะที่ครูอ่าน ครูควรแสดงการคิดเกี่ยวกับเนื้อเรื่องเพื่อให้เด็กสังเกตวิธีการคิดของครูจะทำให้เด็กรู้จักคิดโดยใช้คำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อ่าน เช่น นิทานเรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับ... ครูคิดว่าประโยคนี้ต้องอ่านว่า...

3. การเติมคำศัพท์ลงในช่องว่าง (Cloze Activity) โดยครูจะพูดส่วนต้นของประโยคที่เคยอ่าน ให้เด็กฟังจากหนังสือ แล้วหยุดเปิดโอกาสให้เด็กหาคำที่มีความหมายเหมาะสมมาเติมให้ประโยคสมบูรณ์หรือเลือกเขียนประโยคลงบนกระดานดำและลบออกหนึ่งคำ กระตุ้นให้เด็กหาคำเติมในประโยคให้สมบูรณ์เป็นการฝึกให้เด็กคาดคะเนคำจากสิ่งที่อ่าน โดยอาศัยสิ่งชี้แนะที่มี

4. การพิจารณาลักษณะของตัวหนังสือในข้อความ (Examining Text Features) การพิจารณาข้อความดูคำเริ่มต้น ดูคำซ้ำ ๆ ดูตัวหนังสือ ดูการใช้เครื่องหมายวรรคตอนและอื่น ๆ จะช่วยให้เด็กถึงความสัมพันธ์ทางภาษาของสิ่งชี้แนะ (Cue) ซึ่งช่วยในการคาดคะเนและตรวจสอบการคาดคะเนสิ่งที่อ่าน

5. การชี้คำขณะอ่าน (Pointing) เพื่อให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ของเสียงและรูปตัวอักษรของคำที่ปรากฏเป็นภาษาเขียน และการอ่านจากซ้ายไปขวา

6. การปิดคำด้วยกระดาษแล้วเลื่อนให้เห็นตัวอักษร (Sliding Masking) เพื่อเน้นให้เด็กมองตัวอักษรในคำ

7. การอ่านข้อความซ้ำ ๆ (Revisiting Text) เมื่อครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังและพบว่ามีความเกี่ยวกับความหมายของสิ่งที่อ่าน ครูก็จะอ่านข้อความนั้นซ้ำ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเข้าใจเรื่องมากขึ้น โดยการสังเกตลักษณะต่าง ๆ ของข้อความ เช่น คำซ้ำ คำที่เริ่มต้น ตัวอักษร เครื่องหมายวรรคตอน ฯลฯ ซึ่งช่วยในการคาดคะเนความหมายให้ชัดเจนขึ้น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 : 122-123) เสนอแนวทางเพิ่มเติมในการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน ดังนี้

1. ครูถือหนังสือในระดับที่เด็กสามารถเห็นภาพในหนังสือ ขณะอ่านมือขวาห่างจากตัวเล็กน้อย โดยให้เด็กโดยรอบสามารถเห็นได้ เมื่อต้องการเปลี่ยนหน้าให้เปิดหนังสือด้วยมือซ้ายและให้แน่ใจว่าเด็กเห็นแต่ละหน้าหนังสือได้อย่างชัดเจน

2. วิธีอ่านให้ครูออกเสียงหนักเบาประกอบท่าทางแตกต่างกันเพื่อให้เด็กตื่นเต้น เนื่องจากเด็กจะจินตนาการเรื่องราวอยู่ตลอดเวลาระหว่างการอ่านของครู

3. ขณะครูอ่านต้องชี้ตัวหนังสือให้เด็กเห็นเพื่อกระตุ้นการมองและการฟัง การออกเสียงของคำต่าง ๆ ที่เด็กสนใจหรือคำที่ครูชี้ให้เด็กชี้คำที่ครูต้องการให้เด็กรู้

4. ในกรณีภาพในหนังสือเล็กมาก ครูอาจชักชวนให้เด็กทำหนังสือเล่มใหญ่ (Big Book) แล้วนำมาใช้สอนอ่านจะช่วยให้การอ่านการเห็นภาพในหนังสือเป็นไปอย่างทั่วถึงมากขึ้น

5. ถ้าเด็กชอบเรื่องใดแล้วขอให้ครูอ่านซ้ำ ครูต้องทำตามเพราะการอ่านซ้ำซ้ำคำจะทำให้เด็กจำได้ สนับสนุนให้เด็กอ่านเอง ตอบคำถามและเล่าเรื่องอย่างสม่ำเสมอ
6. ครูฝึกให้เด็กคิดคาดคะเนเนื้อหาจากรื่องราวที่อ่าน ฝึกต่อประโยคให้สมบูรณ์
7. ครูสามารถใช้บัตรคำช่วยในการอ่าน การรู้จักคำ การเห็นความสัมพันธ์ของเสียงกับรูปตัวอักษร

จากรูปแบบของกิจกรรมการอ่านร่วมกัน จะเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรม โดยครูเป็นตัวอย่างที่ดีในการอ่าน ใช้เทคนิคต่าง ๆ กระตุ้นการอ่านของเด็กให้เด็กได้พบเห็นตัวหนังสือบ่อย ๆ หรืออ่านซ้ำ ๆ มีการเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของเด็ก การฝึกให้เด็กคาดเดา การเปิดโอกาสให้เด็กถ่ายทอดจากสิ่งที่อ่าน ซึ่งลักษณะการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันที่กล่าวมานี้ จะทำให้การอ่านเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและเหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก

การเลือกหนังสือสำหรับเด็กประกอบการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน

กิจกรรมการอ่านร่วมกัน นอกจากจะมีแนวทางการดำเนินกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญแล้ว การเลือกใช้หนังสือประกอบการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก ก็เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยมีนักการศึกษาได้สรุปแนวทางในการเลือกหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

ฉันทนา ภาคบงกช (2549 : 17) กล่าวถึง การเลือกหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กมีแนวทาง ดังนี้

1. เนื้อหา ต้องเป็นเรื่องราวที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. ภาษา มีการใช้ภาษาตามระดับวัยของเด็ก ซึ่งมีความหมายชัดเจน เด็กเข้าใจได้ง่าย
3. ภาพ ลักษณะของภาพที่เด็กชอบมากที่สุด คือ ภาพการ์ตูน เด็กชอบภาพง่าย ๆ ที่ไม่ซับซ้อน สอดคล้องและอธิบายเรื่องได้อย่างสมจริง ภาพสวยงามที่มีชีวิต มีการเคลื่อนไหว
4. ขนาดและการจัดรูปเล่ม ได้แก่ ขนาดหนังสือ ขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสมกับเด็กในแต่ละวัย นอกจากนี้จะต้องใช้กระดาษที่มีคุณภาพในการทำหนังสือสำหรับเด็กด้วย

นภเนตร ธรรมบวร (2549 : 266-270) กล่าวถึง วิธีการเลือกหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่

1. ความเหมาะสมกับวัย การเลือกหนังสือจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน เพราะวัยเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับความสนใจ การรับรู้และประสบการณ์ของเด็ก ลักษณะนิสัยและความสนใจที่สัมพันธ์กับการเลือกหนังสือ ดังนี้

1.1 ความสนใจของเด็กอายุ 4-6 ปีเริ่มมีความคิดคำนึง จินตนาการมากขึ้น ชอบเรื่องนางฟ้า เทวดาสนใจอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว เช่น สัตว์ ต้นไม้สนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิต สิ่งแวดล้อมชอบหนังสือที่มีรูปภาพ

1.2 ความต้องการของเด็กอายุ 4-6 ปี ต้องการความรัก และความมั่นคงจากบุคคลในครอบครัว ต้องการที่จะได้ตระหนักว่าตัวเองมีคุณค่า ต้องการความสำเร็จต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการที่จะขจัดความกลัว ความกังวลใจ และความผิดพลาด ต้องการที่จะได้รับประสบการณ์จากโลกภายนอก หนังสือสำหรับเด็กต้องสนองความต้องการด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดี ถ้าเด็กได้ฟังนิทานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางครอบครัว เด็กก็จะเกิดความมั่นคงทางอารมณ์ นอกจากนี้หนังสือสำหรับเด็กยังได้เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับโลกที่งดงามน่าตื่นเต้นและให้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่เด็กอยากรู้อยากเห็น ดังนั้นหนังสือที่จะเลือกให้เด็กปฐมวัยจึงควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับความต้องการด้านใดด้านหนึ่งของเด็กด้วย

2. ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับ การเลือกหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยครูจะต้องคำนึงว่าหนังสือนั้นให้ประโยชน์อะไรแก่เด็กบ้าง เช่น ช่วยให้ได้หัวเราะร่วมกัน ความสนุกสนานจากหนังสือจะทำให้เด็กมีความสุขเพลิดเพลินช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กได้

บุษบง ดันติวงษ์ (2549 : 42) ได้สรุปเกณฑ์ในการเลือกหนังสือให้เด็กไว้ ดังนี้

1. วัยของเด็ก พิจารณาว่าเด็กมีความสนใจชอบฟังนิทานประเภทใด ความยาวของเนื้อเรื่องเหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็ก คือ 10-15 นาที หรือประมาณ 12 หน้า
2. เนื้อหาสาระ ดูว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับค่านิยมวัฒนธรรมเพียงใด
3. รูปภาพประกอบมีสีสันสดใส ขนาดเหมาะสม มีภาพประมาณ 60-70% มีเนื้อเรื่องประมาณ 40% หรือประมาณ 4 : 3

จากการศึกษาการเลือกหนังสือสำหรับเด็ก ดังกล่าวสรุปได้ว่า การเลือกหนังสือสำหรับเด็กมีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้การอ่านร่วมกันบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ การเลือกหนังสือที่ดีสำหรับเด็กต้องพิจารณาเกี่ยวกับวัย ความต้องการ เนื้อหาและรูปเล่ม และเหมาะสมกับช่วงความสนใจของเด็ก

วิธีการใช้หนังสือเล่มใหญ่ (Big Book)

การอ่านหนังสือให้เด็กฟังนับว่าหัวใจสำคัญของการอ่านร่วมกัน ซึ่งต้องใช้หนังสือเล่มใหญ่ โดยครูสามารถจัดประสบการณ์ทำนองเดียวกันกับการอ่านหนังสือนิทานขนาดปกติทั่วไป แต่ครูจะต้องให้เด็กเห็นรูปภาพพร้อมกับตัวหนังสือ ซึ่งมักเป็นวรรณกรรมประเภททำนายหรือคาดเดาได้ หนังสือเล่มใหญ่หรือหนังสือที่ขยายขนาด ครูควรจัดหาไว้ในห้องเรียน อย่างน้อยสัก 2-3 เล่ม และมีกระดานขาตั้ง (Easel) สำหรับวางหนังสือเล่มใหญ่ เพื่อให้เด็กนักเรียนมองเห็นทั้งชั้น และครูจะ

ได้ไม่เมื่อยมือ ซึ่งมีวิธีเลือกหนังสือและกิจกรรมที่ครูและเด็กร่วมกันกันใช้หนังสือเล่มใหญ่ ดังนี้ (นิตยา ประพฤติกิจ, 2557 : 11)

วิธีการเลือกหนังสือ

1. ครูจะต้องเลือกหนังสือที่ครูชอบ เนื่องจากความรู้สึกชอบของครูจะถ่ายทอดไปถึงตัวเด็กด้วย
2. เป็นหนังสือที่เด็กสนใจ และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก
3. ขนาดของตัวหนังสือต้องใหญ่พอที่จะมองเห็นได้ในระยะห่างประมาณ 4.5-6 เมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนเด็ก และเด็กที่นั่งข้างหลัง ควรจะมองเห็นคำหรือตัวหนังสือด้วย
4. ควรเลือกหนังสือที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับเด็ก ไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป
5. เป็นหนังสือประเภททนายหรือคาถาได้ เพราะมีคำ วลี หรือประโยคซ้ำๆ ซึ่งมักเป็นคำสัมผัส

กิจกรรมที่ครูและเด็กร่วมกันใช้หนังสือเล่มใหญ่

กิจกรรมที่ครูและเด็กร่วมกันกันใช้หนังสือเล่มใหญ่ มีลำดับดังนี้ (นิตยา ประพฤติกิจ, 2557 : 12-14)

ขั้นก่อนอ่าน (Before Reading)

1. ครูกระตุ้นด้วยการอภิปรายหรือสนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่จะอ่านและความคิดรวบยอด
2. อ่านชื่อเรื่องและชื่อผู้แต่งเรื่อง พร้อมกับอธิบายสั้นๆ เกี่ยวกับความหมายของชื่อเรื่อง และชื่อผู้แต่ง
3. ชักถามเด็กว่า เด็ก ๆ คิดว่า ชื่อเรื่องแบบนี้จะมีเนื้อหาลike อย่างไร

ขั้นระหว่างอ่าน (During Reading) เป็นขั้นที่ครูอ่านออกเสียงให้เด็กฟัง

1. ครูอ่านไปชี้ไป ด้วยน้ำเสียงที่น่าฟังและมีชีวิตชีวา
2. ครูพินิจพิจารณาว่าเด็กๆ จะมีความเข้าใจลักษณะเฉพาะของเนื้อเรื่องแล้วหรือยัง เช่น การทนายหรือคาถาคะเนและการสรุป
3. ในบางตอนที่ครูคิดว่าเด็กรู้จักจะทนายได้ ครูจะชะลอการอ่าน เพื่อให้เด็กอ่านต่อเติมคำหรือวลี

เมื่ออ่านถึงบางตอนที่เหมาะสม ครูอาจให้เด็กทนายว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น

ขั้นหลังการอ่าน (After Reading)

1. ครูช่วยชี้แนะและโยกความเพื่อให้เด็กหาข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน
2. ให้เด็กบอกข้อความในเรื่องที่ตนเองจำได้ หรือมีความประทับใจ พร้อมทั้งค้นหาข้อความนั้น แล้วอ่านอีกครั้งให้เด็กฟัง

3. ชี้ให้เด็กกลุ่มเล็กๆ อ่านข้อความซ้ำในเรื่อง เพื่อสังเกตว่าเด็กอ่านออกเสียงถูกต้องหรือไม่

4. ใช้กิจกรรมเติมคำ (Cloze activities) เพื่อให้เด็กเติมคำที่มีความหมายลงในช่องว่างพร้อมกับสนทนาเกี่ยวกับคำที่เด็กได้เติม

ขั้นหลังอ่าน (เน้นการอ่านซ้ำเท่านั้น)

1. ขั้นนี้ครูมุ่งเน้นลักษณะเฉพาะ และรูปแบบของภาษาข้อความซ้ำๆ คำซ้ำ หรือคำที่มีเสียงต้น ตัวสะกดซ้ำกัน ซึ่งครูอาจแนะนำการเรียกชื่อตามหลักการใช้ภาษาให้เด็กได้รู้จัก ตามความเหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็ก

2. จัดทำหนังสือหรือแผ่นภาพสำหรับให้เด็กอ่านตามลำพัง

แผนการสอนด้วยหนังสือเล่มใหญ่

นิตยา ประพุดติกิจ (2557 : 15) กล่าวว่า แผนการสอนด้วยหนังสือเล่มใหญ่ จะประกอบด้วยหัวข้อและขั้นตอนการสอนดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมเด็กเพิ่งเริ่มหัดอ่านได้คุ้นเคยกับรูปแบบภาษาทิศทางของตัวหนังสือ ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคำศัพท์ การจำคำ และการแยกแยะเสียง

2. วัสดุอุปกรณ์

2.1 หนังสือเล่มใหญ่ 1 เล่ม

2.2 แผ่นกระดาษสำหรับปิดคำศัพท์ (ใช้ในกิจกรรมเสริม)

2.3 แถบประโยคที่คัดลอกมาจากหนังสือเล่มใหญ่

2.4 กระเป๋านั่ง หรือกระดานแม่เหล็ก

3. ระยะเวลา 10-30 นาที และอาจเพิ่มเวลาตามความเหมาะสม

4. วิธีดำเนินกิจกรรม

4.1 วางหนังสือเล่มใหญ่บนกระดานขาหยั่ง เพื่อให้มีมือครูว่าง แล้วชวนเด็กมานั่งใกล้ๆ เพื่อให้เห็นตัวหนังสือที่หน้าปกอย่างชัดเจน

4.2 ครูอ่านชื่อเรื่อง พร้อมกับชี้ที่หนังสือ ชวนให้เด็กสังเกตศิลปะบนหน้าปก แล้วคาดเดาเรื่องว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น โดยอาศัยชื่อเรื่องและปก

4.3 เปิดปกใน อ่านชื่อผู้แต่งและชื่อผู้วาดภาพพร้อมกับชี้คำไปด้วย ซึ่งครูควรแน่ใจว่าเด็กเข้าใจความหมายทั้งสองคำนั้นแล้ว ครูอาจถามโยงไปถึงชื่อผู้แต่ง ชื่อผู้วาดภาพหนังสือเล่มอื่นๆ ที่เด็กรู้จักกันดีแล้ว (ดูตามความเหมาะสม)

4.4 อ่านหน้าแรกอย่างคล่องแคล่วและแสดงอารมณ์พร้อมกับชี้คำ ครูวิจารณ์และกระตุ้นให้เด็กวิจารณ์ภาพประกอบ ครูทบทวนการคาดเดาเรื่องของเด็กว่าตรงกับตอนแรกหรือไม่ ให้เด็กปรับแก้การคาดเดาเรื่องใหม่ตามภาพและเรื่องที่ได้ยิน

4.5 เปิดและใช้วิธีเดิมทีละหน้า หรือทีละ 2-3 หน้า ตามแต่ความยาวของเนื้อเรื่อง ความยากของเรื่องและภาพประกอบ ครูยังคงใช้วิธีอ่านไปชี้คำไป ชี้ชวนให้เด็กคาดเดาต่อไป ตามการเดินทางซึ่งเปิดเผยออกมาทีละหน้า

4.6 เมื่ออ่านจนใกล้จะจบเรื่อง ให้เด็กคาดเดาว่าเรื่องจะจบลงได้อย่างไร จากนั้นครูจึงอ่านต่อจนจบเรื่อง

4.7 ให้เด็กวิจารณ์เรื่องและภาพประกอบ สนทนาเกี่ยวกับตัวละครหรือตอนที่เด็กชอบเกี่ยวกับภาพที่เด่นๆ และสวยงาม เป็นต้น โดยครูอาจเปิดกลับไปดูอีกเฉพาะภาพว่าเป็นไปตามที่เด็กกล่าวไว้หรือไม่ การเปิดกลับไปดูใหม่นั้น เพื่อตรวจสอบดูรายละเอียดหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น

กิจกรรมเสริม 5 วัน

นิตยา ประพตติกิจ (2557 : 15) ได้เสนอแนะกิจกรรมเสริม 5 วัน สำหรับการสอนด้วยหนังสือเล่มใหญ่ มีดังนี้

วันที่ 1

1. ปฏิบัติตามแผนการสอนเหมือนข้างต้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อแนะนำเรื่อง การคาดเดาเรื่อง และการปรับเปลี่ยนการคาดเดาเรื่อง โดยอาศัยภาพประกอบหนังสือ
2. ให้เด็กสังเกตภาพประกอบอย่างละเอียดและสนุกสนานในการอ่าน (เน้นความต่อเนื่องของเรื่อง)

วันที่ 2

1. ครูชี้ไปและอ่านไปอย่างชัดเจนจนจบเรื่อง โดยให้เด็กอ่านตามครูทีละวลี หรือทีละประโยค อย่างชัดถ้อยชัดคำ
2. บางช่วงให้ครูหยุดอ่าน เพื่อซักถามเกี่ยวกับการคาดเดาเรื่องในตอนต้น พร้อมกับช่วยชี้ทางเกี่ยวกับการคาดเดาของเด็ก
3. ให้เด็กสังเกตภาพประกอบอีกครั้ง แต่คราวนี้ให้สังเกตรายละเอียดมากกว่าคราวแรก เน้นดูที่สี เส้น รูปร่าง และชี้หน้าอาจเปรียบเทียบหนังสือเล่มนี้กับเล่มอื่นที่เขียนและวาดโดยคนเดิม ซึ่งเป็นรู้จักกันดี

วันที่ 3

1. ครูอ่านเรื่องเดิม แต่ให้เด็กอ่านคลอไปพร้อมๆ กับครู (choral-read) จะพบว่าเด็กบางคนมีความพร้อมกว่าเพื่อนๆ ในด้านการอ่านคาดเดาข้อความ (predictable lines) การอ่านซ้ำข้อความ (repeating) และการอ่านคำสัมผัส (rhyming elements) ซึ่งครูจะพบได้เวลาให้เด็กอ่านออกเสียงไปพร้อมๆ กัน
2. ในวันที่ 3 นี้ ครูยังควรใช้วิธีอ่านไปชี้คำไปเช่นเดิม แต่เน้นด้านความเข้าใจเนื้อเรื่อง การซักถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเรื่อง ลักษณะตัวละคร ฉาก และอื่นๆ
3. ครูกระตุ้นให้เด็กหาข้อมูลจากเนื้อเรื่องและภาพประกอบเพื่อใช้ในการตอบคำถาม

วันที่ 4

1. ครูอ่านเรื่องเดิมพร้อมกับเด็ก พยายามชี้ชวนให้เด็กอ่านไปพร้อมๆ กับครูให้ได้มากที่สุด แล้วครูจะเห็นว่าเด็กหลายคนจดจำเนื้อเรื่องได้แล้วเมื่อถึงวันนี้ แต่ก็ยังมีอีกหลายคนที่ยังไม่สามารถอ่านไปพร้อมกับครูได้หมด
2. การอ่านในวันนี้ ครูสามารถเน้นคำที่ต้องการสอน โดยชี้ที่คำนั้นและให้อาสาสมัครอ่าน
3. ให้ใช้แผ่นกระดาษปิดคำที่ต้องการเน้น จากนั้นให้เด็กลองอ่านตั้งแต่ต้นประโยคจนจบ แล้วบอกคำที่ถูกปิดไว้ ต่อมาจึงเฉลยคำนั้น
4. ให้ครูสังเกตว่ามีเด็กกี่คนที่สามารถหาคำนั้นได้ในแต่ละหน้า เช่น หากคำที่มีเสียงต้นเหมือนกัน แล้วจับคู่คำที่มีเสียงเหมือนกัน

วันที่ 5

1. ครูกับเด็กอ่านไปพร้อมๆ กัน แต่ครูจะค่อยๆ เบาเสียงลงเพื่อให้เด็กอ่านเอง โดยไม่ต้องมีครูช่วย
2. หาอาสาสมัครออกมาชี้และอ่านประโยค
3. ครูแจกแถบประโยค (Sentence strip) แล้วให้เด็กช่วยกันเรียงลำดับจัดลงในกระป๋องแป้ง หรือกระดานแม่เหล็ก
4. ให้เด็กออกมาทำท่าทางเลียนแบบตัวละครหรือทำงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง หรือการทำอาหาร หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านภาษาของเด็ก

สรุปได้ว่า การสอนด้วยหนังสือเล่มใหญ่มีกิจกรรมต่างๆ เช่น การคาดเดาเรื่อง โดยให้เด็กสังเกตภาพประกอบอย่างละเอียด การที่ครูอ่านไปชี้ตัวหนังสือไปเพื่อกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการมองและได้ยินเสียงที่ครูอ่านตัวหนังสือ เพื่อให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ของเสียงกับตัวอักษร คำและรูปภาพที่ปรากฏในเรื่องที่อ่าน การให้อ่านออกเสียงตามครูทีละวรรคตอน การอ่านไปพร้อมๆ กัน ระหว่างครูกับเด็ก การปิดคำด้วยกระดาษแล้วเลื่อนให้เห็นตัวอักษร เพื่อเน้นให้เด็กมองตัวอักษรในคำ

การให้เด็กออกมาทำท่าทางเลียนแบบตัวละครหรือทำงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง หรือ การทำอาหาร หรือทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านภาษาของเด็ก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ศุทธิรัตน์ แก้วเล็ก (2547 : 45-47) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์การอ่านร่วมกันที่มีต่อความสามารถในการอ่านสื่อความหมายของเด็กปฐมวัยในชั้นเรียนคละอายุ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัย อายุ 4 - 6 ปี ที่ศึกษาอยู่ในชั้นเรียนคละอายุ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในช่วงเวลาการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แผนการจัดประสบการณ์การอ่านร่วมกัน และแบบวัดความสามารถในการอ่านสื่อความหมายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .73 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การอ่านร่วมกันมีความสามารถในการอ่านสื่อความหมายสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จุเดือน จิรานนธ์ (2547 : 51-52) ได้ศึกษาผลของการใช้สมมุติภาพอิเล็กทรอนิกส์ที่มีต่อความพร้อมทางการอ่านของเด็กอนุบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี จำนวน 22 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองได้รับพัฒนาการอ่านโดยใช้สมมุติภาพอิเล็กทรอนิกส์ และกลุ่มควบคุมได้รับการเรียนการสอน โดยวิธีปกติ เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 40 นาที ผลการศึกษพบว่า ความพร้อมทางการอ่าน ความเข้าใจเรื่องจากภาพ ความเข้าใจในการฟังและความสามารถในการรู้จักคำศัพท์ของ เด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมมุติภาพอิเล็กทรอนิกส์ หลังจากจัดการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ .01 และมีความพร้อมทางการอ่านความเข้าใจเรื่องจากภาพ ความเข้าใจในการฟัง และความสามารถในการรู้จักคำศัพท์ของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมมุติภาพอิเล็กทรอนิกส์สูงกว่าความพร้อมทางการอ่านของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีปกติ

นิไพพรรณ เกิดสว่าง (2547 : 48-50) ได้ศึกษาผลของการใช้หนังสือชุดการอ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรและคำ การอ่านคำ โดยใช้รูปภาพในการคาดคะเน และการอ่านแบบจำรูปคำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี จำนวน 54 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ใช้การสอนอ่านโดยใช้หนังสือชุดการอ่านจำนวน 27 คน

และกลุ่มควบคุมที่ใช้การสอนอ่านแบบปกติ จำนวน 27 คน ใช้เวลา 10 สัปดาห์ผลการศึกษาพบว่า หลังการทดลองนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้หนังสือชุดการอ่าน มีความสามารถในการอ่านสูงกว่า ก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความสามารถในการอ่านสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นกัน

สุนันทา สุภาวสิทธิ์ (2549 : 51-53) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมเล่านิทานโดยวิธี มุ่งประสบการณ์ทางภาษาที่มีต่อความสามารถในการอ่านของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยความสามารถในการอ่านของเด็ก ปฐมวัยหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมเล่านิทาน โดยวิธีมุ่งประสบการณ์ทางภาษาสูงกว่าก่อนได้รับการ จัดกิจกรรม และจากการสังเกตเด็กปฐมวัยขณะทำกิจกรรมพบว่าเด็กปฐมวัยสามารถจำแนก ความเหมือนความต่างของภาพ เสียงพยัญชนะ และตัวอักษร ซึ่งเป็นพื้นฐานนำไปสู่การอ่าน

ศุภวรรณ ฤทธิคุปต์ (2550 : 48-51) ได้ศึกษาผลของเกมการศึกษาที่มีต่อทักษะการอ่านของ เด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็น เด็กนักเรียนชายและหญิง อายุระหว่าง 5 ถึง 6 ปีที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล ปีที่ 3 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเกมการศึกษามีคะแนนทักษะ การอ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ปานิสรา ปาลาศ (2550 : 51-52) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมเล่านิทานเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมการ พุดความจริง ในเด็กอนุบาล ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนของพฤติกรรมการ พุดความจริงหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่ม ควบคุมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการพุดความจริงหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกัน และพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการพุดความจริงหลังการทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

พรพรรณ ราไพรุจิพงษ์ (2550 : 49) ได้ศึกษาทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ทำ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์ภาพ พบว่า ทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัย หลังการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์ภาพสูงกว่าก่อนทำ กิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์ภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ฉลาธิป เจริญทอง (2550 : 47-48) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบภาพ พบว่า ผลการเรียนรู้ด้าน คำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลอง หลังได้รับการสอนด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบภาพ สูงกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของกลุ่มควบคุม หลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองหลังได้รับการสอน

ด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบภาพ กับกลุ่มควบคุมหลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติไม่แตกต่างกัน พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองหลังได้รับการสอนด้วยวิธีการเล่านิทานประกอบภาพ กับกลุ่มควบคุมหลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ แตกต่างกันในด้านความกระตือรือร้น ความตั้งใจเรียน การซักถาม การตอบคำถาม และความสนุกสนานร่าเริงในการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

มัชฌิมา สืบพงษ์ (2551 : 53-55) ได้ศึกษา ผลของการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันที่มีต่อทักษะการอ่านในเด็กปฐมวัย พบว่า คะแนนทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการอ่านของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และเมื่อพิจารณาถึงทักษะการอ่านในแต่ละด้าน ได้แก่ การอ่านคำที่คุ้นเคย ความสามารถในการรู้จักคำศัพท์ การอ่านคำโดยใช้รูปภาพในการคาดคะเน การจำแนกความเหมือนของคำศัพท์ และการรู้จักคำที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกัน พบว่า เด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการอ่านทั้ง 5 ด้านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วันเพ็ญ นันทะศรี (2552 : 51-52) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรายงานการพัฒนาหนังสือนิทานเล่มใหญ่ (Big Book) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และพัฒนาทักษะทางภาษา (การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน) ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทานเล่มใหญ่ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และพัฒนาทักษะทางภาษา ทั้ง 4 ด้าน สำหรับเด็กปฐมวัย หนังสือมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.24/82.14 2) หลังการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมต่าง ๆ ในทุกด้านอยู่ในระดับดี 3) หลังการพัฒนาทักษะทางภาษา (การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน) ของเด็กปฐมวัย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมต่าง ๆ ในทุกด้านอยู่ในระดับดี 4) นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานเล่มใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการและพัฒนาทักษะทางภาษา (การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน) สำหรับเด็กปฐมวัยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สายสุนีย์ เวทยากร (2552 : 56-57) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยใช้นิทานที่มีต่อพฤติกรรมการอ่านของเด็กปฐมวัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการอ่านทำให้เด็กมีคะแนนพฤติกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ หลังการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติพฤติกรรมการอ่านยังคงอยู่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เด็กมีความสนใจในการอ่าน มีนิสัยรักการอ่านและมีนิสัยใฝ่เรียนรู้เพิ่มขึ้น หลังการจัดกิจกรรมการอ่านตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

ชนาธิป บุษบามาศ (2553 : 49) ได้ศึกษาการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานอีสปประกอบคำถาม พบว่า การคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองจัดกิจกรรมการเล่านิทานอีสปประกอบคำถามสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า การคิดเชิงเหตุผลด้านการเปรียบเทียบ และด้านการสรุปความ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านการจัดประเภท สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2553 : 4-9-51) ได้ศึกษา รูปแบบการส่งเสริมการอ่านของเด็กปฐมวัย ในทรศนะของครูและผู้ปกครอง ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ ทักษะ และความคาดหวังในการส่งเสริมการอ่านให้เด็กปฐมวัยของครูและผู้ปกครอง พบว่า การจัดการเรียนการสอนถูกแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เน้นพัฒนาการ จะส่งเสริมการอ่านตามความต้องการและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย การอ่านในลักษณะนี้จะเข้าใจว่าเด็กอ่านได้ แต่จะอ่านไม่ออก เป็นการอ่านจากจินตนาการ อ่านตามผู้ใหญ่ เป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างเด็กกับหนังสือ กับเน้นการแข่งขัน จะเป็นการสอนอ่านแบบสะกดคำ อ่านตามความต้องการของผู้ใหญ่ เด็กสามารถอ่านได้ แต่ไม่ได้เกิดจากความต้องการของตนเอง ทำให้ไม่ยอมอ่าน ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการอ่านของเด็ก คือ การอ่านให้เด็กฟัง ไม่บังคับให้เด็กอ่านให้ออก รวมทั้งสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก พ่อแม่ หรือคนที่ใกล้ชิด คือ หรือหนังสือควรเหมาะสมกับวัย มีรูปภาพประกอบ หนังสือควรมีหลายประเภท ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และความคาดหวังกับปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการอ่าน พบว่า ความรู้ ทักษะ ความคาดหวังและปัจจัยในการส่งเสริมการอ่านด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านสติปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รูปแบบการส่งเสริมการอ่าน คือ ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนจากกระทรวงหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ

กันต์กนิษฐ์ เดชะปัญญา (2554 : 49-50) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกันเพื่อส่งเสริมความคิดรวบยอดเกี่ยวกับหนังสือของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับหนังสือในด้านการรู้ส่วนประกอบของหนังสือ การจับคู่คำที่อ่านกับคำที่ปรากฏในหน้าหนังสือ ทิศทางการอ่านหนังสือ การจำแนกแยกแยะตัวอักษร คำศัพท์ และประโยค การรู้คำเริ่มต้นและคำสุดท้ายของประโยค และการตระหนักรู้หนังสือที่สูงขึ้น

กิ่งกาญจน์ อังกสิทธิ์ (2555 : 51-52) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยของเด็กปฐมวัยตามแนวสมคูลภาษาเรื่อง พญานาคราช ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลสันปายางหลวง จังหวัดลำพูน พบว่า ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาการเรียนรู้ทักษะการใช้ภาษาไทย เป็นแนวทางในการสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย และผลของการหาประสิทธิภาพของสื่อประสมที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.90/90.83

ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม และผลการประเมินความพร้อมทางการเรียนรู้ทักษะการใช้ภาษาหลังเรียนของนักเรียนทุกคนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินผลทางการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 27.83 มีผลการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วีรยา ทองไทร (2556 : 66-70) ได้การพัฒนาการพูดเล่าเรื่องโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์ ประกอบบัตรภาพและบัตรคำสำหรับเด็กอนุบาลโรงเรียนบ้านคอนสาราญ ตำบลแม่ราพิง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ความสามารถทักษะทางภาษา ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมพูดเล่าเรื่องโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์ ประกอบบัตรภาพและบัตรคำก่อนเรียนและหลังเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คะแนนพัฒนาการทางภาษา ของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 2 หลังการจัดกิจกรรมการพูดเล่าเรื่องโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์ ประกอบบัตรภาพและบัตรคำ มีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทางภาษาก่อนจัดกิจกรรมเท่ากับ 30.06 และมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทางภาษาหลังจัดกิจกรรมเท่ากับ 62.00 คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 31.93 คิดเป็นร้อยละ 39.91

งานวิจัยต่างประเทศ

เฟนเนซี (Fennacy, 1988 : 121-122) ได้ศึกษาวิธีการสอนและวิธีการรู้หนังสือในห้องเรียนอนุบาล 2 แบบ คือ ห้องเรียนแรกใช้หลักสูตรโดยแบบฝึกหัดที่เน้นพยัญชนะ เสียงและคำ ห้องที่สองมีการใช้หลักสูตรตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติโดยปฏิบัติต่อเด็กเสมือนว่าเด็กเป็นนักอ่านและนักเขียนผลการวิจัยพบว่า เด็กในห้องเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติมีความรู้ด้านการอ่านเขียนเพิ่มขึ้นเต็มใจที่จะเขียนและปรับปรุงการเขียนด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือและเรียบเรียงระหว่างการเขียนบ่อยขึ้น

ซุลลิเวนและมาร์ติน (Sullivan and Martin, 1994 : 121) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสอนโดยใช้วัสดุในการอ่านที่สามารถคาดเดา เช่น หนังสือที่มีภาพสอดคล้องกับคำ คำคล้องจอง เพลงกับการส่งเสริมทักษะทางการอ่านของเด็กวัยเริ่มเรียนพบว่า การสอนโดยใช้วัสดุการอ่านที่สามารถคาดเดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะการอ่านของเด็กวัยเริ่มเรียนที่เพิ่มขึ้น

ซอนเนนสเชน และมันสเตอร์แมน (Sonnenschein and Munsterman, 2002 : 125) ได้ศึกษาอิทธิพลของการส่งเสริมการอ่านของครอบครัวต่อแรงจูงใจในการอ่านและพัฒนาการการรู้หนังสือเบื้องต้นของเด็ก กลุ่มตัวอย่าง是孩子อายุ 5 ขวบที่มีเชื้อชาติแอฟริกัน-อเมริกัน หรือ ยุโรป-อเมริกัน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความถี่ของการมีกิจกรรมการอ่านร่วมกันกับเด็กที่บ้าน หลังจากนั้นจึงทำการประเมิน การออกเสียง การรู้ตำแหน่งพยัญชนะและความเข้าใจเรื่องราวในปลายปีการศึกษาและประเมินแรงจูงใจ ในต้นปีเมื่อเด็กขึ้น ชั้นเกรด 1 ผลการศึกษา

พบว่า ส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมในการอ่านออกเสียง และพบว่าความถี่ของการอ่านจะสัมพันธ์กับทักษะการรู้หนังสือของเด็กอย่างมีนัยสำคัญ

เยห์ (Yeh, 2003 : 127) ได้ศึกษาการประเมินการสอนการอ่านออกเสียงของเด็กในโครงการ Head Start โดยดำเนินโครงการวิจัยการสอนอ่านออกเสียงเพื่อป้องกันปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออกในชั้นที่สูงขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ 4 และ 5 ปี ในห้องเรียนโครงการ Head Start จำนวน 4 แห่ง กลุ่มแรกใช้การสอนโดยกิจกรรมคำคล้องจอง กลอน และเรื่องเล่า กลุ่มที่สองใช้การสอนโดยกิจกรรมการอ่านออกเสียงเป็นคำ ๆ ในประโยค ผลการศึกษาพบว่า วิธีที่สองส่งผลต่อการอ่านออกเสียงและรู้จักตัวอักษร และเสียงตัวอักษรของเด็กสูงกว่าวิธีแรกอย่างเห็นได้ชัด

มอร์โรว (Morrow, 1993 อ้างถึงใน กันต์กนิษฐ์ เดชะปัญญา, 2554 : 25-26) ได้ศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการอ่านและการเขียนขณะเล่น โดยทดลองกับเด็กปฐมวัย ดังนี้ กลุ่มที่ 1 จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์คือ กระดาษดินสอ และหนังสือต่างๆ ที่ครูคอยให้คำแนะนำและส่งเสริมการใช้วัสดุต่างๆ กลุ่มที่ 2 จัดสภาพแวดล้อมเป็นการเล่นสมมุติในเรื่องคลินิกสัตว์แพทย์ มีการจัดสถานที่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่เล่นและนำวัสดุในการอ่านเขียนต่างๆ มาประกอบการเล่น โดยมีครูแนะนำการใช้วัสดุอุปกรณ์และการเล่น กลุ่มที่ 3 จัดสภาพแวดล้อมเหมือนกลุ่มที่ 2 แต่ไม่มีครูแนะนำกลุ่มที่ 4 กลุ่มควบคุม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมจากการสังเกตพฤติกรรมพบว่าในกลุ่มที่ 1 และ 2 มีจำนวนเฉลี่ยของเด็กที่เข้าทำกิจกรรมและมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการอ่านและเขียน ในระหว่างการเล่น เช่น การอ่านอักษร การเล่าเรื่อง การออกเสียง การอ่านให้เพื่อนฟัง การวาดภาพ การขีดเขียน การเขียนตามรอย การคัดตามรอย การคัดลอกคำและประโยคเป็นต้น มากกว่ากลุ่มที่ 3 และ 4 และพบว่า พฤติกรรมในการอ่าน และการเขียนของเด็กจะเกิดขึ้นอย่างเต็มใจ และสมัครใจ และมีมากขึ้นในช่วงเล่นอิสระโดยครูมีบทบาทในการจัดเตรียมและแนะนำวิธีใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยในการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาให้กับเด็ก

นีแมน (Neuman et al., 1990 : 102) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของศูนย์เล่นอิสระให้เป็นการเล่นสมมุติ 4 เรื่อง คือ ที่ทำการไปรษณีย์ ห้องสมุด สำนักงานและห้องครัว โดยเพิ่มวัสดุอุปกรณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา การอ่านและการเขียนเช่น หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ ป้ายข้อความภาษาเขียนต่างๆ กระดาษ ดินสอ ปากกา เป็นต้น เข้าไปในการเล่นและการสังเกตพฤติกรรมพบว่าเด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการอ่านการเขียนในระหว่างเล่นเพิ่มสูงมากขึ้น และช่วยให้เด็กมีการติดต่อ มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้นอีกด้วย จากการศึกษางานวิจัยพบว่าการส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความพร้อมด้านการอ่านของเด็กปฐมวัย การจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ทางการอ่าน ส่งผลต่อพัฒนาการอ่านของเด็กช่วยให้เด็กมีความสามารถหรือความสนใจในการอ่านสูงขึ้น

จากงานวิจัยดังกล่าว เห็นได้ว่า การอ่านเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ หากเด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมการอ่านด้วยกิจกรรมและสื่อที่กระตุ้นและเร้าใจให้อยากอ่าน โดยการเรียนรู้จากกิจกรรมการอ่านแบบต่าง ๆ เช่น การเล่านิทาน การเล่นเกม การใช้วัสดุการอ่าน การสอนภาษาแบบธรรมชาติ และการอ่านร่วมกัน เป็นต้น เพราะนอกจากจะทำให้เด็กมีความสามารถในการอ่านแล้ว ยังทำให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนที่สูงขึ้นอีกด้วย